Tänast lehte 10 lehekülge

KAJA

Ilmub igapäew.

Kirjku number hind 3 marka

Toimetus, Tallinnas, Suur turg 16, kõnetraat 3-12, awatud k. 9 h. — k. 10 õht.
Hõisine wal wekord, „Ühiselu“ trükikojas, kõnetraat 1-80.
Talitus, Suurturg 16, kõnetraat 5-81. awatud k. 1/29 hom. kuni k. 6 p. l.
Abitalitused: Tartus, Suur turg 8, 3. korral, Wilsandis, Tartu uul., Mooseki m., Pärnus, Rüütli uul. 41.
Peatoimetaja kõnetund k. 10—11 hom. kõnetraat 2-85.
Arijuhataja kõnetunnid kella 1/210—1/211 hom, ja 3—4 p. l., kõnetraat 5—81.
Aadress kirjawahetuseks: „Kaja“ Tallinn, postkast 28.
Tähelepanu, jäänud kirjatõõd hävitatakse ära, kui kaasatulevaks postmarkideks juurdemõistetud ei ole. Igale käsitlevale tuleb saatja nimi ja aadress alla kirjutada. Tähelepanuta, tasumõõdmine, kui käsitleri mitte akadlise kirjasaatja poolt ei tule.

Tellimise hind.

Postiga		Ise ära wiies:	
1. kuu peale	75 mrk.	1. kuu peale	68 mrk.
3. „ „	225 „	3. „ „	204 „
6. „ „	450 „	6. „ „	408 „

Wäljamaale 1 kuu peale 200 marka.
Aadressimuutmine 20 marka.
Tellimist wõtawad wastu talitus, abitalitused oma tellimiste wastuwõtjad ja kõik Wabariigi postkontorid, Soomes, Saksamaal, Prantsusmaal ja mitmes muus wälisriigis wõtab iga kohalik postkontor „Kaja“ tellimist wastu.

Kuulutuste hind:
Üks millimeeter ühel weerul: lehe eesotsas 5 mrk tekstil keskel 6 mrk., kuulutuse lõpul 3 mrk.
Kuulutusi wõtawad wastu kodumaal talitus, abitalitused ja agentuurid. Soomes — Suomanleyttien Ilmoitustoimisto, Helsinki; Saksamaal ja Austrias — „Ala“ Vereinigte Ann. Gesellsch., Berlin, Krausenstr. 38,39 Läti, — Ed. Petzholi, Skubnu eela. Riia.

Nr. 267. Pühapäeval, 7. oktoobril 1923. V. aastakäik.

Et meie kõik riidekaubad otsekohe wabrikutest suurel arwul saame, sellepärast wõime wõistl. hindadega suurel ja wäikesel arwul soowitada:

Inglise ja kodumaa wabrikutest:

Meesterahwa willast: kasuka, palitu, ülikonna ja jope
Naisterahwa willast: mantli, kostüümi, kleidi ja pluuse
Palitu, ülikonna ja mantli woobri, kleidi flanelli, parhi, mööbli ja põranda, pleegitud ja pleekimata pesu

riiet

Willaseid, puuwillaseid ja pikee wooditekke; willaseid suuri, sitsi- ja siidirätte.
Inglise wabrikutest: naisterahwa mantli plüüsi. Prantsuse wabrikutest: kleidisiidi moodsates wärwides.

Kõikjugu muud riidekaupa ja rulliniiti. Musta ja walget kangalõime.

Tschernow, Luksep & Ko., Tartus, kaubahoowis nr. 67. Tel. nr. 156.

Tsirkus „KONTINENTAAL“

Sesooni lõpp.
Täna wiimane pühapäew ja tsirkuse direktsiooni jumalaga jätmine Tallinnaga.
!! Otsustaw maabluse päew. !!
Rutake kõik, kes ei ole weel jõudnud näha. Haruldane maailma esimaablejate maabluse finaal.
Romanow — Bambula.
Kawan — Weimann.
Tigane — Tornow.
Venetski — Brilla.
Kristow — Hismann.

Kõik maabluseb on otsustawad kuni wõiduni. Peale eeskawa: poksi-matsch kahe parema maadleja wahel

Nestrem — Kinschnew

Piletite hinnad harilikud. Piletite hinnad harilikud.
Maksuta- ja aukaardid on maksiwuseta.

Uus walitsus Saksamaal.

Raskused walitsuse kujundamisel.

Berliin, 5. okt. (ETA.)

Stresemanni senised katsed asjaajamise kabinetti moodustada, mis juba õnnelikule lõpule näiwad jõudnud olewat, katkesid wiimasel silmapilgul demokraatliku partei uue seisukohawõtmise järelduseb, kes riigilantsleerile tungiwalt hakkas peale käima, et ta uuesti tõsiselt katseid teeks suure koalitsiooni loomiseks, sest demokraatlik partei ei wõiwat nõnda nimetatud mittepoliitilisele kabinetile oma usaldust awaldada. Sellele demokraatide otsusele awaldas riigipäewa sotsialdemokraatide rühm oma nõusolekut, lubades seda ettepanekut toetada, kui teda wõidakse teostada. Et eilsetel nõupidamistel ka tsentrumi juht Marx suure koalitsiooni uuestiloomise poolt oli ja et ka paljude rahwaerakondlaste meeleolus teiste rühmade mõjul tuntawat pööret on märgata, rehkendatakse praegu wõimalusega, et Stresemann katset teeb uut suurt koalitsiooni luua.

Uus walitsus suure koalitsiooni aluseb loodud.

Berliin, 6. okt. (ETA.)

Uus kabinett moodustati täna suure koalitsiooni aluseb. Ta koosneb senistest ministritest. Uuesti täidetud on ainult rahaministri ja majandusministri koht. Rahaministriks on nimetatud senine toitlusminister Luther ja majandusmnistriks endine riigisekretäär Köth. Toitlusministri koht on weel täitmata.

Saksa kantsleri kawatsused.

Riigipäew saadetakse laiali.

Kohe pärast oma kabineti esitamist riigipäewale tahab Stresemann wiimase käest nõuda, et see annaks walitsusele kätte laialdaseb wolitused, diktaatori wõimu. Wastaw seaduseelnõu on juba walmis, tema läbiwiimiseks läheb põhiseaduse järele tarwis kaks kolmandikku häälteenamusest. Wõib juba ette näha, et see seadus riigipäewal niipalju hääli poolt ei leia, sest sots.-demokraadid oma 170 kohaga asuwad nüüd muidugi wastasrinda.

Teendatakse, et wolitusseaduse läbikukumise korral saadab kantsler otsekohe riigipäewa laiali. Nimelt olla Stresemann arwamisel, et uued walimised aitawad waigistada sisepoliitilist ärewust ja annawad waheset parempoolistele erakondadele riigipäewal lahedama wõimaluse walitsuse tööst osawõtmiseks.

Stinnes'i leht „D. Allg. Ztg.“ kirjutab, et wanade poliitiliste erakondade lagunemine ja uute wäljakujunemine olla juba alganud. Loomulikult tulla see kasuks kõige pealt parema tiiwa rühmadele, kelle poliitilist tegutsõudu tulla ära kasutada isamaa heaks. Leht ütleb: Praegune sisemine kriis ei ole muud kui wälise kriisi wastukaja, sest Saksa rahwas on pettunud oma lootustes, mis ta pani passiiwse wastupaneku lõpetamise peale.

Baier ei aja separatistlikku poliitikat.

Berliin, 6. okt. (ETA.)

Baieri peakomissar v. Kahr jutuajamisel Wolffi büroo esitajaga lükkas kindlasti ümber kõik wäljamaal laialilagunenud kuulduseb, nagu ajaks tema separatistlikku poliitikat. Ta seletas, et tema eesmärgiks on kindla riigiwõimu jalaleseadmine terwe Saksa riigi huwides. Ta usub, et tugew Baier on ühtlasi tugewaks ja kindlaks toeks Saksa riigile. Ta lisab weel juure, et temal ei olla mõtet Baieris ainuwalitsust wälja kuulutada wõi Baierist kirikuriiki teha.

Wäljamaalaseb Berliinis.

Berliin, 5. okt. (ETA.)

Septembrikuu jooksul alanes Berliinis peatanud wäljamaalaste arw 89.000. Wäljamaalaste üldarw langes 20.760-st auaustis 9354-ni septembris.

Lloyd George Ameerikas.

London, 6. okt. (ETA.)

New-Yorgi wõimud korraldasid Lloyd George'ile ameetliku wastuwõtmise. Tänawaid sadamast City'ni piirasid tihedad rahwahulgad.

Tähtis kartulite wäljasaatjatele!

Bekkeri tehase walitsus teadustab sellega, et on oma sadama awanud kaupade wälja- ja sisseweoks. Iseäranis kartulite wäljasaatmiseks soodsad tingimised.

Sadamas on ehitatud nus raudtee, mis ühendab sadamat muuli lõpust Tallinna kaubajaamaga. Ligemad teated saab tehase walitsuselt Tallinnas, Koplis.

Tehase Juhatus.

I. kuldaurahaga kroonitud

(tööstuse ja kaubanduse näitusel s. a.)

meeste- ja naister. riiete walmistamise tööstus

Kõnetraat 20-07.

O-ü. „ILU“

TALLINN, Harju uul. nr. 22, teisel korral

Teatame oma austatud tellijatele ja uutele ärisõpradele, et uued ülikonna-, palitu- ja mantliriided Londouist kohale on jõudnud.
Uuesti täiendatud ja suurendatud naisterahwa osakonnas kõige uuemad Pariisi moed ja modellid.
Ladus müügil ülikonnad, palitud ja kasukad.

Tellimised täielise wastutusega. — Hinnad mõõdukad.

Uus Hiina president.

London, 6. oktoobril. (ETA.)

Pekingi sõnumi järele walis Hiina parlament Tsaokuni Hiina presidendiks. 38 aasta eest oli Tsaokuni lihtsõdur.

Loodetaw ilm 7. oktoobril.

Muutlik pilwitus wihmaga. Keskmise kiirusega lõunatuul. Temperatuur ilma juurema muutuseta.

Wallanõukogude walimised lähenewad.

Käesolew aasta mööbub walimiste tähe all. Kewadel olid riigikogu walimised, nowembri- ja detsembri-kuudel seisawad meil ees omawalitsuste nõukogude walimised. Weel kuu aega ja maawalijatel tuleb walimiskastide juure astuda, et wallanõukogu liikmeid walida, kes järgnewa kolme aasta jooksul walla asju peawad juhtima ja korraldama.

Kõiki senini ükskõikne walimisi meeldetuletades, peame tunnistama, et Eesti rahwas küllalt tõsiselt oma esituskogude walimiste peale waatab, wastasel korral ei wõtaks ta walimistest mitte nii elawalt osa. Keskmiselt on meil walimistel $^2/_3$ kogu häälteõiguslistest kodanikkudest oma hääled ära annud. See ärgantud häälte arw on küllalt suur felleks, et walimise tagajärgi kogu rahwa tahtmise awaldusena wõtta.

Loomuliselt wõiks aga walimistest osawõtmine palju elawam olla, kui kodanlise ilmawaatega inimesed niisama agarad walimistele tulema oleks, nagu seda pahempoolse mõtlemiswiisiga inimeste juures näeme. Iseäranis suur on walimistest eemalejäajate protsent maal põllumeeste ja nende perekonnaliigete keskel. Teatawal määral on see ka põhjendatud, sest kodused majapidamistööd hoiawad neid kinni ja inimesed peawad koduseid töid tähtsamaks, kui walimisjedeli ärawiimist, milles asjata ajaraiskamist nähtakse.

Eelolewatel wallawalimistel tuleb põllumeeste ridades weelgi rohkem loidust walimiste wastu karta. Selleks annab põhjust tänawune halb aasta, kus tööd hilise sügise peale weniwad, põllumehed rõhutud meeleolus ja majanduslisel raskes seisukorras. Pealegi peetakse omawalitsuste esituskogude walimisi wähemtähtsateks.

Lahtised rahwakihid on aga alati rohkem liikuwamad olnud, pealegi rändawad kommunistide agitaatorid alaliselt maadmööda kihutustööd tehes. Ka sotsidel on laialdaselt omad alalised töötegijad kooliõpetajate ja wallasekretääride hulgast, kes kohtadel erakondlist poliitikat juhiwad ja kodanlisest mõtlejate inimeste meeli segawad.

Me teame aga, et wallaelanikkude keskel sügugi niipalju erilisi soowe ja tahtmisi walla asjaajamise suhtes ei ole, kuiwõrd seal igatwärki kihutajate poolt erakondi püütakse luua.

Olgu asunik wõi wana põllumees, käsitööline ehk kainelt mõtleja taluteenija — neil kõigil on ühine soow walla-rahwa hea käekäigu eest hoolitseda ja kokkuhoidliselt walla majapidamist juhtida.

Põllumeeste kogudel on sellel alal juba omad teened, mida neil sugugi häbeneda ei tarwitse. Tarwilik on neid teeneid ainult walimiste eel kõigile meele tuletada, siis ei ole kahtlust, et poolehoid põllumeestele kaswab. Eeskätt peawad aga põllumehed ise oma erksamate tegelaste tööd hinnata oskama ning walimise-päewadel ei peaks üksi neist ega nende perekonnaliigetest walimistel käimata jääma. See on esimene ja kindlam pant meie wallawalitsuste tööviljakuse kindlustamiseks.

Maarahwale on wallanõukogu kõige lähemal seisew omawalitsuse asutus, kelle otsustamise alla käiwad kõik walla omawalitsusesse puutuwad küsimused, kesk- ja maakonnawalitsuste poolt saadetud määruste täitmine ehk täidesaatwate orgaanide walimine ja nende tegewuse järele walwamine.

Sellest wõime järeldada, kui suur tähtsus wallanõukogul iga üksiku walla kodaniku kohta on ja ärgu keegi walimiselkäimist asjata ajaraiskamiseks pidagu.

Ärgu unustatagu ära, et **eelolewatel walimistel, 4. ja 5. nowembril, wallanõukogud kolme aasta peale walitakse,** kelle wolitused kuni 1. jaanuarini 1927 kestawad. See aeg on küllalt pikk, et iga walija hääletamisel käimise ajakulu mitmewõrra rasutud saab, kui selle järeldusel wallanõukogus ja -walitsuses ausad ja arusaajad kodanikud istuwad, kes igasugu walla orjuste jaotamist, walla wäljaminekute katmiseks maksude määramist, kodanikkude ja nende warauduste peale, jne. õiglaselt toimetawad.

Samuti teame, et walla tulumaksu-komisjonil, keda wallanõukogu poolt walitakse, mitte wäike tähtsus ei ole kodanikkude tulude määramisel. Wallanõukogu korralduses on teed, koolid, waeste eest hoolitsemine, terwishoid, ühe sõnaga kogu walla-rahwa elujärje ja hea käekäigu eest hoolitsemine.

Nii ei ole wallanõukogu mitte ainult kesktwalitsuse määruste täidesaatwaks orgaaniks koha peal, waid tema enese algatuse ja korralduswõimele jäawad awarad põrid, mis walla omawalitsustele teatawal määral parlamendi ilme annab.

Ei ole siis mitte ükskõik, kes wallanõukogus istuwad, wõi seal enamuses on. Sellepärast tohime loota, et põllumeeste kogud hoolikalt ülejäänud aega kuni wllawalimisteni ära kasutawad ja kõiki kodanliselt mõtlejaid enestega kaasa tõmbawad. Mrt.

Soome wälispoliitika küsimused.

Kas eraldus- wõi liidupoliitika?

„Finsk Tidskrifti" wiimases numbris kirjutab prof. R. Erich Soome erapooletust poliitikast ja liidu, wõimalustest. Prof. Erich tähendab, et mõnel pool niisugust poliitilist eraldust, mis hoidub kõigist lähemateist poliitilistest sidemeteist ja igasugusest „suurpoliitikast", Soomele kõige paremaks poliitikaks peetakse. Kuid see on autori arwates — suuri jooni tähele pannes — eksitus. Ta tunnistab küll, et Soomele hea on, et ta weel kindlasti seotud pole ning et üksi liidupoliitika eraldus-poliitikast parem pole. Kuid kui seda eraldus-poliitikat peetakse poliitilise tarkuse tipuks, siis on see kindlasti eksitus. See eraldus-poliitika, mis Soome suhtes ei olene meie wabast walikust, jatkab autor, on oma mõju awaldama hakanud. See saatuslik eksitus, mis tehti Ahwenamaa saarte kindlustuste häwitamisega, oli küll nõuk. Wenele meelepärast, samuti ka wiis, kuidas Ahwenamaa tüli Põhjamaade ühendusmõtte paljastas ja Soome eralduse silmapilgul, mil olud rahutegemist Wenega nõudsid. See kõik kuulub minewikku, kuid Põhjamaad ei näi tarwilikuks pidawat Wene nõrkuse ajal oma seisukorda kindlustada. Ja niikaua, kui „orientatsiooniküsimus" teoreetilisest targutamisest kaugemale ei jõua, ei ole palju wõidetud.

„Helsingin Sanomat" kirjutab 29. sept. selle kohta: Prof. Erichi kirjutuses on kahtlemata palju tähelepanuwäärilist. Kuid hämaraks jääb, mille poole autor õieti sihib ja mis tema arwates Soome poolt teha tuleks. Kui ta toonitab, et Põhjamaad praegust seisukorda kasutada ei oska, siis näib, et ta waade on pööratud Skandinaawia, eeskätt muidugi Rootsi poole. Meie peaksime siis sealt oma iseseiswusele kaitset otsima. Kuid nii Rootsi ametlikust esinemisest kui ka ajakirjandusest on selgunud, et Rootsi Soome suhtes ainult hariduslist ja teatawal määral majanduslist ühistööd soowib. Sellepärast oleks kasutu, ainuüksi selles sihis orienteeruda. Leht ütleb: „Nagu teada, on küsimus olnud sellestki, et me peaksime oma seisukorda kindlustama ühistegewuses Poola ja Balti maadega, keda sama hädaoht waritseb kui meid. Seda poliitikat ajas warem ka parem pool, kuid Erichi juhatusel ei jõutud nõupidamisteist kaugemale. Nii oleme siis just parempoolsete tõttu jõudnud seisukorrani, mida prof. Erich nüüd kahetseb."

Saksamaa wahekord Hollandiga ilmasõja päewil.

Ludendorff on tahtnud Hollandile sõda kuulutada.

Kõneledes Saksamaa ja Hollandi wahekorrast ilmasõja ajal, toob nüüd Rotterdami leht „N. Rott. Courant" huwitawaid asju ette. Leht tõendab, et aprillikuul 1918 on Hollandil tõsiselt karta olnud sõjakuulutamist Saksamaa poolt. Ludendorff nõudnud juba warem Hollandi waitlusjelt õigust tarwitada raudteed, mis Ruermondi läheb, ühtlasi nõudnud ta luba Hollandi territooriumil üles jeada Saksa patareid, mis takistaksid liitlasi tuld andmast Saksa wäeosadele Flandrias. Saksa saatkonna kaudu Haagis pannud Ludendorff need nõudmised 17. apr. 1918 Hollandi walitsusele uuesti ette ja nimelt Saksa walitsuse nõusolekul. Wastuse andmiseks ei olnud küll kindlat tähtaega määratud, kuid Ludendorffi kiri olnud oma tooni poolest wäga kõrk, ning nõudnud kindlat ja selget wastust. Saksa saadik seletanud, küsimus seisiwat nüüd selles, kas sõda, wõi rahu, ja ainult Saksa keiser wõiwat weel asja muuta. Et katastroofi ära hoida, pööranud Hollandist üks wäga kõrge isik telegraafi teel Saksa keisri poole palwega, temale asja kohta lähemaid teateid anda. Wilhelmi wastus olnud wäga tagasihoidlik ja külm. Teise telegrammi peale wastanud Wilhelm, et tema joowiwat ära hoida sõja lahtipuhkemist Saksamaa ja Hollandi wahel. Pärast seda hakanud põnewus wähenema, kuid kokkupõrke lahendamine nõudnud weel palju aega.

Ühe kommunistlise ajalehe käekäik.

Hispaania ajakirjandus arutab wäga elawalt hiljuti awalikuks tulnud Bilbaos ilmuwa kommunistlise ajalehe „Las Noticias" ilmumise lugu. Erandina teistest kommunistlistest ajalehtedest, ei anta teda wälja mitte nõukogude rahadega, waid kohalikkude waimulikkude ja monarhistide toetusel. Selleks kõnelesid wiimased isegi päris awalikult, seletades, et nimetatud kommunistide häälekandja on ajutatud kohaliku piiskopi õnnistamisega, kes „suure entusiasmiga on heaks kiitnud lehe wäljaandmise hästi wälja töötatud ja läbimõeldud plaani". See plaan seisis nimelt selles, et kommunistline leht pidi tööliste ridades lõhet tekitama.

Inka warandused. 107

Sir John Retcliffe romaan.

— Härra karhw, — ütles ta, — olen õnnelik, et walitsus on mind wolitanud teie ekstsellentsi ja kõiki neid wahwaid härrasid president Cavallose ning Sonoora ja Chihuahua ühendatud riikide nimel tänama. Walitsus on õnnelik, et ta mobiliseeritud sõjawäe juba täna wõib kaju lasta. Wahwatele sõduritele ja ohwitseridele on määratud kahe kuu palk, mis neile kohe wälja maksetakse. Peale selle antakse igaühele walida, kas saada maad Reo del Norte ääres, kus uued asundused sisse seatakse, wõi jälle Alamoses alatisse sõjawäkke astuda, allohwitserist kuni kaptenini.

Teile aga, härra karhw, tahab walitsus Arispes oma erilist tänu teie teenete eest awaldada ja teile tasu määrata. Minul on au teid sinna saata.

— Arispes? Nii siis wabariikide piiril?

— Walitsus arwas, et see teie ekstsellentsile kõige meelepärasem koht on, sest seal wõite oma soowe otsekoheselt kindralkubernerile awaldada. Minul on käsk teie ekstsellentsi oma dragunite saigaga sinna saata, teine salk saadab need härrad lõunasse.

Karhw pahwatas waljusti naerma. Kuid see naer kõlas kui wõitluse sarw.

— Härra leitnant, see plaan on suurepärane! Kahju ainult, et minul Meksikos weel midagi korraldada on. Härra senaator, mis teie arwate, kas teeme teie armukadeda tütre ilma tema enda nõusolekuta Sonoora käskijannaks?

— Piiha Neitsi nimel, — sosistas senaator kohkudes, — härra karhw, ärge saatke meid kõiki hukatusse. Teie näete ju, et meid on ära antud. Meie oleme kadunud, kui meie järele ei anna. Mis puutub minu tütresse, siis...

— Küllalt, nu härra! Mitte sõnagi sellest!

Ja oma meeste poole pöördes, kes õues olid, hüüdis karhw selge häälega:

— Seltsimehed! Teie kuulsite selle härra ettepanekuid. Meie oleme jälle wabad mehed, kelleks meie ka alati peame jääma. Kellel hinn on sõprust juua nende poistega seal wäljas, kes apaššidega ei julgenud jõudu katsuda, see tehku seda. Mina ei taha kedagi sundida. Kes aga minuga tahab tulla inkade warandusi päewawalgele tooma, see olgu walmis, sest on tulnud aeg, mida teile tõotasin.

Tormiline rõõmuhüüe sajast kõrist wastas sellele ootamata teadaandele. Siiski ei jäänud karhwi terawale pilgule tähelepanemata, et paljud sellest salgast, mis tema ümber oli kogunud, maha jäid. Ta sai aru, et ta neile aega ei pea andma järelemõtlemiseks.

— Härra senaator, — ütles ta, — minu seltsimehed ei pea lubatud pidust ilma jääma.

Ta pööras Bonifatsiuse poole ja sosistas temale midagi, mis peale wanamees temale rõõmsalt kohkudes otsa waatas ja majasse ruttas.

— Pidage, autwääriline paater, Teie ei tohi mitte enne ära minna, kui teie oma kohuse olete täitnud. Senjoorid ja senjoorad, karhw Raoussel-Boulbon kutsub teid oma pulmapidule.

— Kuidas, nu härra, kõige selle järel, mis sündinud!...

Donja Dolores hakkas kõrgilt minema.

— Tule, isa, õnnetus näib selle härra ogaraks teinud olewat.

Kahe sammuga oli karhw senjoora kõrwal ja haaras tema käe. Tema nägu ilmutas hirmsat tõsidust, nii et isegi uhke senjoora sisemiselt wõpatas.

— Pidage, senjoora, mitte nii ruttu, — ütles karhw karmilt. — Teotus, mida teie heaks arwasite ühele mehele osaks saada lasta, peab enne lepitatama.

— Mu härra, teie ei pea mind sundida julgema. Appi, don Carboyal! Teie ei pea sallima, et minu kallal wägiwalda tarwitatakse.

— Wait! — käratas karhw kõuehäälega. — Kui teil ka kümnewõrdselt olekssid need warandused, mida minu wahwad mehed otsima lähewad, ka siis ei tahaks ma Prantsuse kuninglikku werd teie nimega teotada. Wait, madu, ehk muidu lööb minu käsi sind pihuks ja põrmuks. Mitte pruuti ei ole mul tarwis, waid pruutneitsit, ja see olgu sinu karistus! Kapten Perez!

— Siin, härra kindral!

— Asuge kümne mehega wärawate ette ja ärge laske ligema tunni jooksul kedagi sisse ega wälja. Oma eluga wastutate selle käsu täitmise eest. Kuid werd walage ainult siis, kui teile kallale tungitakse.

Metsikutele õnnekiittidele meeldis karhwi wäljaastumine. Silmapilkselt, weel enne kui leitnant Carboyal oma meestele käsu sai anda, olid karhwi mehed wärawatel. Ainult Diaz julges wastu puigelda ja seepärast tõugati ta kõrwale.

Ja siis pööras karhw adjutandi ja imestawa rahwahulga poole järgmiste sõnadega:

— Nüüd, härra leitnant ja kõik, kes teie siin koosolete, oleneb teist, kas meie heade sõpradena lahkume, wõi mitte. Kellegile ei tehta wähematki wiga, kui ta selleks ise põhjust ei anna. Meid on siia kutsutud minu pulmaks, ja meie ei lähe siit ühe naise tujude pärast tühjalt tagasi. Jalamaid oma kohale, senjoora, kui teie oma julgunud mängu eest piitsa ei taha tunda saada! Siin tuleb minu pruut!

Bonifatsiuse toetusel astus Susanna rõdu astmeid mööda alla. Ta oli kahwatu ja wäriseb hirmust ja rõõmust. Tema uhke wõistlejanna aga wäriseb wihast.

Susanna kandis lihtsat Hispaania kleiti, mille Bonifatsius temale tema enda soowil oli muretsenud ja milles ta ühte idaranna sadamasse kawatses reisida, sest ta oli parmaks arwanud poisi riided ära heita, et oma soo kleidis armastatud meest jumalaga jätta.

Karhwi järsk otsus, kuida Bonifatsius Susannale oli teatanud, täitis wiimast rõõmsa hirmuga, sest ta ei suutnud esiti kuidagi seda teadet uskuda.

Karhw wõttis Susanna oma tuu teenri käte wahelt, sundles teda ohsaette, haaras tema käe ja ütles:

— Seltsimehed, olin suurt ülekohut tegemas ühele olewusele, kes juba 12 aastat ainult eneseohwerdust ja truudust minu wastu üles on näidanud, kes oma kodumaa ja lapse maha jättis, et reisida ühe mehega üle ilmamere teadmatule saatusele wastu, ja kes ka nüüd jälle walmis oli oma elu tänamatu mehe tulewikule ohwriks tooma. Jumal, kes kõik hästi teeb, on teise naise tigeda kõrkuse kaudu minu silmad awanud, enne kui see liig hilja oleks olnud, ja nüüd kutsun ma teid, seltsimehed, tunnistajaks selle juure, kuidas Aimé Boulbon Susanna Clementi oma seaduslikuks naiseks ja oma poja Louis oma nime ja kõigi oma warauduste seaduslikuks pärijaks teeb.

Torniilised kiduawalduseb tõendasid, et karhwi sõnad nende metsikute õnnekiittide peale oma mõju awaldamata ei jätnud. Isegi mõisa ekanikud ei julgenud kõige wähematki wastupanu awaldada.

Karhw tõmbas waese, waewalt end hoida suutwa näitlejanna preestri ette.

Päewaudised.

Schweitsi majandustegelaste huwi Eesti tööstuse ja kaubanduse wastu.

Schweitslased sõidawad täna kodumaale tagasi.

Reede õhtu Tallinna jõudnud Schweitsi majandustegelased, prof. Töndery ja insener Schultz olid samal õhtul Peterburi wõõrastemajas omawahelisel kooswiibimisel meie majandus- ja kaubandustegelasbega.

Eila tegid Schweitsi külalised wisiite kaubandus-tööstus- ja rahaministritele, käisid waatamas suuremaid Tallinna tehaseid, nagu tselluloose, Balti puuwilla j. t. Eriti elawa huwiga tutwumesid schweitslased meie paberitööstusega. Awaldasid lootust, et meie paber juba lähemas tulewikus Schweitsis turgu wõiks leida. Paberikaupa wõiks Tallinnast mereteel wälja saata. Ka põlewkiwi ja tema ümbertöötamise kohta ei puudunud külalistel huwi. Arwasid, et kui põlewkiwi tsementitööstuses kasutada, siis Eesti tulewikus ilmaturul tsemendi hindasid wõib määrata. Schweitsi esitajatelt kuuldus ka huwi kaubanduslise läbikäimise kohta Wenemaaga. Kapitaali leidwat Schweitsi majandusringkondadel küllalt, see kandwat praegu ainult 1½ protsenti tulu, millega ka seletatav schweitslaste huwi uute wõimaluste otsimiseks.

Kell 3 eila oli külalistele Kuld-Lõwis lõunasöök korraldatud. Esialgse kawatsuse järgi pidid Schweitsi majandustegelased Eestis umbes nädal aega wiitma, kuid et juba lühema ajaga wõimalus oli tarwilikke andmeid ja teateid nõutada, sõidwad schweitslased täna kodumaa poole tagasi.

Schweitsi esitajatega sõitsid tööstusasutustesse kaasa kaub.-tööstusministri abi, insener Lukk ja insener Imelik.

Schweitsi esitajad arwanud, et waheaeg tulewal kewadel korda läheb suurema delegatsiooniga Eestisse tulla.

Kooswiibimisest Schweitsi majandustegelastega.

eila „Kuld-Lõwis" wõtsid osa kaubandustööstusminister B. Rostfeldt, wälisministeeriumi esitaja W. Poom, börsekomitee esimees Janson, wabrikantide ühisuse esitaja insener Mauritz j. t.

Õhtuks kell 8 oli kohalik Schweitsi konsul Dr. A. Hofer külalised kui ka wälis-, raha-, kaubandus-tööst.-ministeeriumi ja tööstusringkondade esitajad oma poole õhtueinele kutsunud.

Eila käisid schweitslased muu seas ka Sindi kalewiwabriku kaubaladu waatamas.

Schweitslased sõidawad Tallinnast Riiga ja sealt edasi Poolamaale.

Rootsi ajakirjanik W. R. Baum

wiibib praegu Tallinnas, et Eesti oludega lähemalt tutwuneda. Härra Baum on „Göteborgs Handelstidning'i" esitaja; see ajaleht on Lõuna-Rootsis kõige suurem ja majanduslehtedest kõige mõjukam.

Sotside alatu provokatsioon riigikogus.

Õõsel wastu laupäewa, kui riigikogu kommunistide seaduse jaoti arutas, kus need mingisuguse Landeswehri hädaohu-unenäo puhul endile kihutustöötegemiseks wabadust nõudsid, et sel teel muidugi kergemini Eestis Wene enamlaste kasuks saaks kihutustööd teha ja kui sots Martna sõna wõttes seletas, et enamlastel sotsialdemokraatide jaoks ainult kaks asja on, kas seina äärde wõi oksa, kostis riigikogu saalis ütelus: „Seda oleks ka waja!"

Põllumeeste istekohtadele oli selgesti kuulda, et see ülbe ütelus põllumeeste pea kohalt, publikumi rõdult tuli, kus arutusel olewa päewakorra punkti tõttu palju enamlist elementi nähti wiibiwat. Selle peale waatamata jatkus sots Johansonil küllalt julgustust riigikogu kõnetoolile tõendama minna, et seda põllumehed olewat öelnud. Kui põllumeeste rühma nimel A. Jürmann awalikult oli teatanud, et põllumeeste rühmast niisuguseid sõnu ei ole tarwitanud, jatkasid sotsid ja isesotsid Pitka meeste truil kaasabil suure kisa ja kära saatel oma inetuid wäljaastumisi põllumeeste esitajate wastu. Protestiks niisuguse alatu provokatsiooni wastu, lahkus põllumeeste rühm koosolekult.

Elawus Wene piiril.

Jutud Wene sõjalistest kawatsustest.

Wene piiriäärsel territooriumil on wiimasel ajal suuremat elawust märgata olnud. On suuremaid sõjawäelisi manööwrid peetud ja uusi wäeosasid kohale toodud. Teated selle kohta liikusid juba mõni aeg.

Soomest, kus Wene asjade kohta tahetakse rohkem informeeritud olla, kui siin, kirjutatakse järgmist:

Sel ajal kui Trotski wäljamaalastele seletusi jagab, kus Wenemaa rahuarmastusest kõneldakse ja lubadusi antakse Saksamaa asjadest eemale hoida — teeb Wene sõjakomissariaat kiirelt tööd, wisates Poola ja Läti piirile uusi ja uusi diwiisijid. Nii saadeti neil päewil Poola piirile Ukrainasse kolm sõjawäe diwiisi. Minski jõudis üks ratsawäe diwiis, teel on kaks jalawäe diwiisi.

Iseäranis rohkesti wäge on koondatud Poola ja Läti piiri kokkupuutumise piirkonda. Peterburi sõjawäe ringkonda on kõwendatud ühe jalawäe diwiisi wõrra (Siberi kiitid).

Wene sõjalistest kawatsustest hästi informeeritud ringkondades, kes sõjakomissariaadile lähedal seisawad, kinnitawad, et Moskwas olewat otsustatud nõuda sel juhtumisel, kui Saksamaal poliitiline pööre peaks tulema, Lätilt 24 tunni jooksul läbilaske luba andmist punasele armeele, kes Saksa kommunistidele appi läheks.

Nii Soomest tulew teade, missuguseid andmeid ka siin on laiali laotatud. Tuleb kohe ütelda, et need liialdatud on, iseäranis see osa, mis Wene sõjaliste kawatsuste kohta käib. Kuid teatud alus neil juttudel on; piiri ääres on tõepoolest wägede liikumisi olnud, need ei pruugi aga otsekohe sõjaliste sündmuste kuulutajateks olla.

Meie kaastöölisel oli juhus kindralstaabi walitsuse ülema kolonel Törwandiga kõnelda, kellelt ta muu seas seletusi palus eelkirjeldatud kuulduste kohta. Kolonel Törwand seletas lahkelt järgmist:

Ei usu, et Wenemaal praegu mingisuguseid tõsiseid sõjalisi kawatsusi oleks. Wenemaa ei ole niisugusteks ettewõeteks küllaldaselt ettewalmistatud. Sõja lahtipuhkemisel, mis Wenele tingimata suuremaid jõudusid wastu koondaks, wõiksid tema wäljawaated praeguses olukorras õige kurwad olla. Täiesti läbikaalutud sõjalisi kawatsusi Wenes praegu märgata ei ole. Wõib ehk tegemist tulla mõne awantüüriga, õnneküttimise plaaniga, sest niisugused juhuslikud asjad on Wenemaal ka praegu weel wõimalikud, kuid neid on wõimata ette näha.

Teated piiriäärse elawuse kohta, millest mõnel pool kõmumaiguliselt kõneldakse, on liialdatud. Erilisi tunnismärke sõjalise tegewuse ettewalmistamiseks ei ole näha. Elewust on märgata, toimetatakse mõnesuguseid sõjalisi registreerimisi, kuid need on käimas ka rahu ajal. Moblisatsiooni ei ole olnud.

Meil on ka teada, et Peterburi sõjawäe ringkonda üks jalawäe diwiis on toodud; igatahes läks see septembri keskpaiku Wologoje jaamast läbi. Ka on meie teadete järele mõned ratsawäeosad asetatud Poola piiri wastu. Peterburi sõjawäeringkonda toodud diwiis oli Siberist. Wõib wäga wõimalik olla, et siin lihtsa ümberpaigutamisega tegemist ja et Siberi diwiis sinna kohta paigutati, kus tema asukoht dislokatsiooni järele peab olema. Pealegi on Siberis bandiitide ja Pepeljaewi salkade wastu käinud wõitlused lõpule jõudnud, mille tõttu sealt mõned wäeosad wabaneside.

Lõpuks wõib niisugune wägede koondamine ka lihtne demonstratsioon olla, mida eriti manööwriteks ärakasutatakse. Ja sõjawäelisi manööwreid peeti Peterburi ringkonnas sel sügisel. Üks peaeesmärk oli neil harjutustel Jamburi raioonist Peterburi peale tungima. Kõneldi weel, et septembri keskel on pidanud suured manööwrid olema ka Witebski, Polotski ja Pihkwa raioonis, need olewat aga wäliskomissariaadi nõudel edasi lükatud.

Erilisi tunnuseid sõjaliste kawatsuste kohta ei ole ja neid ei wõiksi olla, arwesse wõttes Wenemaa praegust sõjalist seisukorda. Nii kindralstaabi walitsuse ülema seletused.

Neile wõiks weel järgmist juure lisada: mõnesuguseid kawatsusi enamlastel igatahes on. Wäga huwitaw oli Radeki üks hiljutine artikkel, kus ta äkki rajariikide suureks poolehoidjaks oli saanud. Paljud arwawad, et Radek siin soodsat meeleolu on katsunud luua juhtumiseks, kui peaks tarwilik olema läbi rajariikide territooriumi mõned rongid sõjawarustust saata Saksamaa poole.

Meie kommunistide nõue, et neile mingisuguse landeswehri hädaohu selgitamiseks erilisi koosolekuwabadusi antaks, on pärit samast allikast; see nõue on ettekirjutatud meie kommunistidele mõne Radeki taolise härra poolt. Kui inimestele landeswehri hädaohtu hakatakse silmi ette maalima, miks ei peaks nad siis lubama, et läbi nende piiride sõjariistu ehk muud abi saadetaks selle hädaohu kõrwaldamiseks. Hästi wäljamõeldud, kuid meie inimestele pisut naiiw.

Briti riigikonwerentsil.

Lord Curzoni kõne Briti wälispoliitikast.

London, 5. okt. (ETA.)

Baldwin juhatas täna Briti riigikonwerentsi. Kõik esitajad olid ilmunud. Terwe koosoleku täitis lord Curzon oma arusandega wälispoliitilise seisukorra üle. Suurem osa tema kõnest ei ole awaldamiseks määratud, nimelt see osa, milles Curzon, täienduseks kahe wiimase aasta telegraafilistele ja kirjalikkudele teadaannetele, andis dominioonide ja India esitajatele suusõnalise ülewaate Briti wälispoliitika sisemise arenemisloo kohta.

London, 5. okt. (ETA.)

Briti riigikonwerentsil kõnet pidades, ütles lord Curzon: **Briti walitsus arwab, et Saksamaa ei suuda kohe suuri summasid maksta. Ruhri okkupeerimine ei ole mitte õige tee maksmise kindlustamiseks. See läbi liikatakse maksmine koguni teadmata ajani edasi. Ruhri okkupatsioon tekitab Saksamaal weel suuremat kibedust ja wiib waheaeg koguni sisemisele lõhenemisele.** Ei saa salata, et saawutatud tagajärjed ei ole kaugeltki täitnud Ruhri okkupatsiooni suuri lootusi. Niipea kui sõjawäeline okkupatsioon pardatamatult kestwamaks näis muutuwat, lahkusid itaallased näitelawalt. Bonar Law ettepanek Prantsuse ja Itaalia wõlgade kustutamiseks, kui nad Briti heakstegemiskawa wastu wõtaksid, oli üllatanud, ehk kuid selle ettepaneku suuremeelsust ei tunnustatud. Meil ei ole soowi Saksamaa poolt seisukohta wõtta wõi Prantsusmaad ilma jätta sellest, mida ta on õigustatud saama. Prantsuse ja Belgia wastused wiimase Briti märgukirja peale näitawad, et Briti walitsus on täielikult ära tarwitanud kõik wõimalused kasulikuks waheleastumiseks. **Curzon arwab, et Saksamaa oleks pidanud kolm kuud warem alla andma. Ta wiiwitas aga seda tegemast. See oli igatahes meelelaus tema poolt. Meie näeme Saksamaa sisemise lõhenemise algust, mida meie alati oleme kartnud.** Baldwin tegi oma külaskäiguga Pariisis wäga palju sõbralikku õhkkonna unesti jalaleseadmiseks Prantsuse ja Briti wahel, kuna mõlema riigi wahekord juba kaunis närwilikuks oli muutnud. Poincaré teab, et Briti walitsus ootab Prantsusmaalt ligemal ajal uusi ettepanekuid. Briti walitsus on walmis Prantsuse ettepanekuid sõbralikule järelkaalumisele wõtma. Briti walitsus on juba teinud ennekuulmata suuri järelandeid Euroopa majandusliku ülesehituse kasuks.

Lord Curzoni seletusega ei olda rahul.

ETA. Pettumust näib tooWat Curzoni seletus, et „meie kasuliku waheleseganise wõimalus lõppes" päraSt seda kui saadi Prantsuse ja Belgia walitsuselt ebasoodsad wastused Briti märgukirja peale 11. augustist, ning tema lõpulause, et Briti walitsus ootab järgmisi ettepanekuid Prantsusmaalt.

„Times" arwab, et Briti ringkondadele ja asumaade peaministritele oleks niisugune ootamine wastumeelt. Nemad usuwad ja meie usume, et Briti waheleseganise ning aktiiwsema osawõtmise tarwe küsimuste lahendusest, mis Curzoni enda sõnade järele suuresti takistawad majanduselu toibumist ning maailma rahu, on tähtsal määral suurenenud."

Ka „Daily News" asub seisukohal, et on arusaamatu, kuidas Suur-Britannia, kelle ees kaks ülitähtist probleemi — Briti majanduse elustamine ja Euroopa rahu, wõib waikida ja asuda äraootawale seisukohale.

London, 6. okt. (ETA.)

Ajalehed asuwad üldiselt seisukohal, et Curzoni ülewaade heakstegemiste seisukorrast annab selge ja õige pildi wiimase kahe aasta sündmusteSt. Ajalehed on Curzoniga ühel nõul, et „kuninglikust walitsusest ei wõi öelda, et ta oleks tagasihoidlik algatuses wõi et ta pole teinud ettepanekuid", ja et Briti ettepanekuid iseloomustas „erapooletus ja heasoowlus."

Kindral J. Laidoner

jõudis üleeila rahwasteliidu konwerentsilt Genfist tagasi. K. Pusta on Genfist otseteed Pariisi sõitnud, kuna A. Anderkopp ühes delegatsiooni sekretääri R. Kaskiga jõudwat Tallinna täna.

Riiklise maaparanduse laenu määramine.

15 põllumehele ligi 4 miljoni riiklist maaparanduse laenu määratud.

Eilasel riiklise maaparanduse laenu määramise komisjoni koosolekul põllutööministeeriumis määrati 15 põllumehele 3.762.000 marka maaparanduse laenu. Laenu saajateSt on 7 põllumeeSt Harjumaal, 3 Tartumaal, 2 Wirumaal, 1 Läänemaal, 1 Pärnumaal ja 1 Järwamaal. Laenud määrati kahes osas wäljaandmiseks 9—15 aasta peale. Maaparanduse eelplaanid ja eelarwed, millede põhjal laen määrati, on Eesti põllum. kesKseltsi maaparanduse biiroo poolt walmistatud.

Järgmine riikliSe maaparanduse laenu määramise komisjoni koosolek on laup., 20. oktoobril. — do.

Maaga warustatud kõrwalrentnikud ei wõi senistele kohtadele edasi jääda.

Wiimasel ajal on mõned kõrwalrentnikud, kes lähemateSt asundusteSt juba maad saanud, põllutööministeeriumi poole palwetega pööranud, et neile wõimalus antaks oma senistele kohtadele edasi jääda, lootes selle juures ka toetust lähemal ajal kawatsetawa kõrwalrentnikkude seaduses. Kuid silmas pidades maa puudust ja et nende kõrwalrentnikkude olukorra korraldamine kellele mujalt maad anda ei saa, küllalt raskusi tekitab ja tõsist tööd nõuab, siis ei pea põllutööministeerium, nagu meie kuuleme, mitte wõimalikuks nende kõrwalrentnikkude soowisid täita, kes maad juba mujalt saanud. Sarnastel kõrwalrentnikkudel tuleb neile antud krunttide peal tööle asuda, mil puhul nendega wastawad 6-arendulepingud sõlmitakse.

Wene sõjalaewastiku manööwreid Balti merel.

„Prawda" teatel on lähemal ajal Balti merel uusi Wene sõjalaewastiku manööwreid oodata.

Ettewalmistuste tegemiseks olla mereametkonna juhtiwad jõud Kroonlinna jõudnud. Eelolewate manööwrite ülesandeks olla selgusele jõuda merewäelaste tehniliste wõimete ja poliitilise teadwuse üle. Esialgsel ülewaatusel leitud sõjalaewad ja seljataguSed asutused heas seisukorras olewat.

Läti-Saksa läbirääkimised sõjakahjude asjus.

Berliin, 6. okt. (ETA.)

Siin algasid eila läbirääkimised Läti peaministri Meierowicziga sõjaaeguSt päritolewate nõudmiste ning majandusküsimuste kohta.

Kõrgemas headuses ja maitserikkas on ainult TEE
Müüakse paremates ärides.

POPOFF
En gros ladu E. Jürgens, Rüütli uul. 13.

„Waba Maa“ „paanama“.

Et omawalitsuste walimised lähenemas, siis on „Waba Maa“ ju aegsasti meeleolu looma hakanud, et riigikogu walimistel läbikukkunud töörakonnale kuidagi poolehoidu wõita ja ta olemasolu rahwale meele tuletada katsuda. Nii on töörakonna leht oma 2. okt. kirjutusega maha saanud, mis pealkirja kannab: Kogumeeste „paanama“ Läänemaal, kus tõsiasjad lausa pea peale pööratud, nii kui alljärgnewast seletusest näha.

Uurimiskomisjoni aruanne ja mis oli uurimiskomisjon?

Eelwiimasel Lääne maakonnanõukogu koosolekul walis pahempoolne nõukogu eneste hulgast komisjoni, kes pidi Wigala põllutöökooli majapidamist, mis maakonnawalitsuse arwel peetakse, järel waatama.

Sellesse komisjoni waliti töörakondlane W. Maaker, töörakondlane E. Weidermann ja sots J. Unstalu. Need on nõukogu pahemas tiiwas kõige kärebamad mehed, kes kõige wähem erapooletust iga asja juures üles näitawad.

Pahempoolne nõukogu pidas otstarbekohaseks selle komisjoni läbi maakonnawalitsust ja selle esinehe Saare tegewust nähtawasti risttule alla wõtta selle asemel, et wiimase töö erapooletult arwustada, missuguseks otstarbeks sellesse uurimiskomisjoni ei walitud üldse teiste rühmade esitajaid, kes oleks erapooletult ja asjatundlikult Wigalas ülewaadet toimetanud.

Kuritarwitusi muidugi mingisuguseid Wigalas ei leitud, kuid see mitteasjatundjatest koos seisew komisjon pidi tingimata midagi „kõmulist“ üles leidma. See oli nende meeste ülesanne. Tuli siis tõeasjad ära wassida, et kõmulisi ülesleidusi wõimaldada.

Uuriti 4 päewa. Arwustati ehitusi, taamatuid, masinaid jne. Nähtawasti tuli mõnelgi mehel kui asjatundmatul masinaid ja põlluasjanduse raamatupidamist esimest korda näha, mille waatamiseks neli päewa ära kulus.

1. Wigala mõisale oli ehitatud tööliste maja, mille järele mõisas tarwidus juba selleşt ajast oli, kui mõisa kuuendiku mehed omaette elama asusid, kuna mõis neilt enam päewi ei saa. Waremateit aegadelt märgiwad rewisjonikomisjoni protokollid ikka mõisas tööliste maja puudust. Selle puuduse kõrwaldamiseks ehitati mõisas hiljuti maakonnawalitsuse liigete teadmisel üks suurem sara tööliste elukorteriteks ümber. Lihtlasi ehitati mõisale saun ja kõrwalehitus. Need kolm ehitust tulid 631.000 marka maksma, kui kõik mõisa tööjõud ja muud ehituse kulud raha peale ümber arwestada. Ehitatud tööliste majas on 10 kahetoaga korterit ühes kõrwalruumidega.

2. Mõisale osteti lokomobiil 450.000 marga eest. Tarwidus selle järele oli tungiw, kuna endine lokomobiil nõudeid ei täitnud. Ostetud lokomobiil on töötanud mõisas hea eduga, samuti ka wäljaspool raha eest ning wõib mõne aastaga ennast ära tasuda.

3. Mõisas on ära müüdud 100.000 m. eest üks wanemat jüsteemi saekaater, pealtweoga, mida raske on töötamisel wagaselt paigale asetada ja mis üldse suurema töö juures nõrk masin on. Asemele osteti uuemasüsteemiline saekaater, altweoga 27.000 marga eest.

Missuguse seisukoha wõttis aga nende asjaolude kohta üheşt sotsist ja kaheşt töörakondlaseşt koosseisew uurimiskomisjon? Uurimiskomisjon leidis:

1. Töölistemaja ei olla tarwis olnud, maja wäärtus olla 400.000 marka. Wõististi tuleb nende arwates töölistel elada mullakoobaste taolistes pimedates elukorteriks tõlbmatates ruumides jäädawalt edasi. Maakonnawalitsuse esimees Saar maksku maja wäärtus wälja.

Niisamasugune saatus tabas saekaaterit. Aramiüdud saekaater otsustati tagasi tuua, selle peale waatamata, et ta sünnis pole ja maakonnale 73.000 marka saekaaterite ostumüügi hinna waheraha kanda wõtta ja halwema saekaateriga leppida tuleks. Lokomobiili ja saekaateri hind otsustati maakonnawalitsuse esimehelt Saarelt sisse nõuda.

Arusaadaw, et niisuguse rewideerimisega muud kätte saada ei tahetud, kui ainult läheneweteks walimisteks odawat kõmu sünnitada.

Huwitaw, et koha peal on käinud neid küsimusi selgitamas ühe riigiasutuse esitaja ühes asjatundjaga, kes on leidnud, et 1) ehitatud maja seda wäärt on, mis arwepidamises näidatud, mitte aga 400.000 marka, nagu sotside komisjon leidis. Maja tarwidus oleneb muidugi selleşt, kas tahetakse töölist põõsa all wõi majas pidada.

2. Uus saekaater on leitud äramüüdud saekaaterist palju wäärtuslikum olewat.

3. Lokomobiili turuhind arwatakse asjatundlikult poolt 600.000 marga peale, waatamata mitmeaastase töö peale mõisas ja kõrwalteenistuse peale wäljaspool mõisa majapidamist.

See asjaolu kanti ette ka läinud nõukogukoosolekul, kuid pahempoolne enamus jäi muidugi asjalikkude seletuste puhul kurdiks ja tegi rea samasuguseid otsusi, nagu nende esitajateşt koos seisew uurimiskomisjon.

Krooni sellele tegewiisile pani aga pähe wäga wäiklane ja inetu tegewiis, mis hääletamisel awalikuks tuli. Kuna hääletamise silmapilgul koosolekul ainult 7 meest oli, anti kinnisel hääletamisel ära 8 sedelit, et kwoorumi saada.

See on näiteks, kuidas maakonna küsimuste ja üksikute isikute au üle püütakse otsustada.

Sepitsetakse kuulsaid kõmujutte, tehtakse otsusi igasuguste olematute puudujääkide kohta jne. Kuid wiga seisab ikka selles, et nõukogus pole enamus töömeeste käes, waid selle moodustawad pahempoolsed jutumehed, kes nüüd nähtawasti kardawad, et nad uude maakonnanõukogusse enam ei pääse ja meeleheitel nüüd end teiste mahategemisega hiilgaba lasta püüawad.

Kooli elu.

Ohtu-Kesskool Haapsalusse.

Reedel, 5. oktoobril peeti Haapsalus ühisgümnaasiumi ruumides koosolekut, kus õhtukeskkooli elusse kutsumise küsimus päewakorras oli.

Koosolekust wõttis osa umbes 20 noortmeest. Küsimuse selgitajaks oli kohalise ühisgümnaasiumi direktor-üksti, kes koosolijatele õhtukeskkooli tähtsusest ja selle ellukutsumise wõimalustest rääkis.

Küsimust läbiarutades tunnistati tarwilikuks ülemaltähendatud õpeasutust ellu kutsuda, millega kõik koosolijad nõus olid. Kooli kulud kaetaks esialgul õpilased, mis arwati umbes 700 mrk. kuulaja kohta kuus tulema, kui kuulajaid 20 ümber leidub.

Edaspidi, kui kool täielikuma iseloomu omandab, on lootus haridusministeeriumilt toetust saada. Kooli õpejõududeks otsustati paluda kohaliseid ühisgümnaasiumi kooliõpetajad, kellega lõpulikult läbi rääkima gümnaasiumi direktori paluti.

Õhtukeskkooli peaülesandeks on täiskaswanutele wõimaldada keskkooli hariduse saamist, kellel senini see ühel ehk teisel põhjusel wõimata on olnud.

Tegemist algab õhtukeskkool järjekindlalt esmaspäewal, 8. oktoobril. Õpetamnid otsustati pidada õhtuti kella 5—9.

Õhtukeskkooli asukohaks jääb Haapsalu ühisgümnaasium. Esialgsed osawõtjad saawad olema peaasjalikult kohaliste riigi- ja omawalitsuse teenijate ringkondadest.

Pn.

Tartu koolivalitsuse 1924. a. eelarwe

on hiljuti kokkuseatud ja esitatakse eelarwe komisjonile.

Eelarwe järel läheb wälja: koolivalitsuse ülewalpidamiseks — 664.600 marka; algkoolide peale — 15.415.400 marka, missuguseşt summast pedag. muuseumi asutamiseks määratud 100.000 marka, suwekoloniide peale 250.000 m. kooliõpetajate kursuste korraldamiseks 80.000 m. ja kooliõpetajate wäljamaa reisikulud 40.000 m. Keskkoolidele on kokkuwõttes 2.823.577 m. toetust määratud, kuise-koolidele — 830.800 m.; raamatukogu ja lugemislaudade peale 2.214.600 m.; selleşt summast 450.000 raamatukogule raamatute muretsemiseks. Abirahad ja stipendiumid teewad 986.000 marka wälja.

Kokkuwõttes on eelarwes wälja-minekuid — 22.884.477 m., kuna sissetulekuid ainult 310.000 m. on loota.

Seega siis 22 miljoni 574.477 m. puudujääki. Käesoleiwa aasta eelarwes oli puudujäägi summa 19.445.881 marka. Lõpulik otsus eelarwe kohta on muidugi eelarwe komisjonil ja wolikogul öelda. —t—

Riigikogu

Reede õise koosoleku skandaalne lõpp.

Sotside juhtunud ülesastumine põllumeeste rühma wastu, kes protestiks koosolekult lahkub.

Nagu lugejad juba teawad, oli läinud koosoleku wiimaseks päewakorra punktiks kommunistide seaduseelnõu „Propaganda ja kihutuse kõrwaldamiseks rahwahulkades Landeswehri sõjakäigu hädaohu puhul“, mida esimesena kommunist W. Kangur naeruwäärse lapselikkusega põhjendada püüdis. Tõsiselt ei wõtnud seda eelnõu mitte keegi, isegi isesotsid, kes kommunistidele igal wõimalikul juhtumisel silmi püüawad teha ja nende eluwõõraid ning prowotseeriwaid ettepanekuid toetawad. Sellepärast walitses ka saalis üldine naer ja wahelhüüded, kui kommunist Kangur koolipoisiliku tarkusega ilmapoliitikat ja seltskondlisi wahekordi seaduseelnõu põhjendamiseks lahendama hakkas. Üldise naeru ja wahelehüüete saatel lahkubki ta lõpuks kõnetoolilt, ilma et oskaks mingisuguseid ettepanekuid teha seaduseelnõu edasise saatuse kohta. Seda teeb agaram kommunist Allik, kes Moskwa meeste näpunäidete järele rahwuslise kultuuri pooldajaks on hakanud, seşt internatsionaal on kommunistidel ka Wenes nähtawasti takka üles lööma hakanud.

Tema järele asub kõnetooli kommunistide ninakam tugi noormees Reesen, kes kui koolipoiss sots M. Martna eksamineerimisel mingisuguşt eksamit oma teadmustes sotsialismi üle sooritab. Nii ka on, noormees Reesen jutustab, kuna wana kulupea Martna kuulab ja aina eietab: Õige! Ei ole nii! Õpilane ei jõua oma tagurluse hirmuga lõpule. Tehtakse waheaeg. Peale waheaja algab eksamineeritaw oma tagurluse leelutamist uuesti, kuid juhataja katkestab eksamineerimise ja wõtab Reesenilt sõna ära. Siis oli järjekord juba sotside ja isesotside kätte jõudnud.

Nemad olla ka seda tonti näinud, kuid selle esiletoojad olewat kommunistid ja tagurlased, kes praegu siin Saksamaaga käsikäes töötawad. Sots Johanson on oma tõenduses kindlam kui raud ja nimetab kommunistide seaduseelnõu prowokatsiooniks, millega wiimased oma häbipleki tööliste ees puhtaks pesema tulid.

Niisuguse kommunistide käsikäes töötamise kohta tagurlastega on isesots Piiskaril weel kindlamad andmed. Ta seletab, et praegu olewat kogu Euroopat fassismi laine üle uputamas ja selle kandwamad toetajad on just kommunistid. Nii on Reventloff, üks kõik-saksluse ja tagurluse kõige tüsedam tuus Wene enamliste Radekiga, keda wõib Sinowjewi ja Lenini paremaks käeks nimetada, südamlikumas kirjawahetuses. Selles kirjawahetuses awaldab Radek otsekohest poolehoidu Reventloffile ja tema kaaslastele ning lubab neid toetada. Edasi seletab kõneleja, et selle kirjawahetuse puhul olnud temal kommunistidega läbirääkimine ja wiimaseid olla tõrkunud talle otsekohest wastust andmast.

Lõpuks tuleb kõneleja arwamisele, et landeswehriga kollitamine on kommunistide manööwer, et oma koostöötamist sellega laiemate rahwahulkade eest warjata. Samale arwamisele tuleb ka sots M. Martna omas pikas kõnes ja tähendab muu seas, et siis muidugi kommunistid esimesel joonel sotside kallale asuwad ja neid otsa tõmbawad. (Selle peale kostab tume wahelhüüe: „Seda on ka tarwis!“)

Edasi pöörab kõneleja Balti-Saksa rühma esitajate poole märkusega, miks tema esitajateşt keegi sõna ei wõta wähemlt nende ettepeidete tagasitõrjumiseks, mis nende aadressile kogu aeg kõnelejate poolt tehtud. Ja selleks olla ka palju põhjuseid, seşt eelpool nimetatud kirjawahetuses leiduwat ka meie Saksa sooşt kodanikka.

Kogu läbirääkimised kommunistide eelnõu üle näiwad sellega lõppewat, et selle esitamist üldiselt kommunistide mingisuguseks tagamõtteliseks manööwriks tuleb pidada ja tagasi lükata.

Korraga wõtab sots L. Johanson saktil märkuseks sõna ja seletab, et Martna kõne ajal olla põllumeeste ridadest see wahelhüüe kostnud: „Seda on tarwis!“

Põllumehed protesteeriwad ägedalt selle wastu ja seletawad, et nimetatud wahelhüüe on kostnud rõdult.

Selle peale wõtab A. Jürman (põllum.) sõna ja nimetab sots Johansoni märkust häbematuks süüdistuseks põllumeeste rühma wastu.

Kära ja müra täidab kogu saali.

Põllumeeste rühm lahkub protestiks sultunud ülesastumise tõttu tema wastu koosolekult.

Põllumeeste rühma lahkumise järele wõtab sõna Saksa rühma saadik Schilling ja tõrjub tagasi kõik need süüdistused, mis Balti, eriti Eesti sakslaste wastu sihitud.

Selle järele lükatakse hääletamisel kommunistide manööwer-eelnõu esimesel lugemisel tagasi.

Koosolek lõpeb kell 12 öösel.

Wanematekogu koosolek

on teisipäewal, 9. oktoobril, kell 12 päewal.

Päewakorras on:

1. Riigikohtu liigete kandidaadid.
2. Selgituse koosoleku küsimus riigikontrolli tegewuse reorganiseerimise asjus.
3. Riigi majandusnõukogu liigete kandidaatide walimise küsimus.

Seaduseelnõu tagasiwõtmise kord riigikogust

on praegu selgusetа. Riigikogu juhatuse poolt oli kodukorra komisjonile ülesandeks tehtud selles asjas mõningaid määrusi wälja töötada. Kodukorra komisjon jõudis oma wiimasel koosolekul otsusele, et seaduseelnõu tagasisaamine komisjonist wiimase nõusolekul eelnõu esitaja palwe peale sünnib, millest riigikogule teatatakse.

Tahab eelnõu esitaja riigikogus arutusel olewat seaduseelnõu tagasi saada, peab ta kirjaliku motiweeritud ettepanekuga riigikogu poole pöörama. Niisugusel korral otsustab tagasiandmise riigikogu.

See kodukorra komisjoni seletus tuleb teisipäewal wanematekogus kinnitusele.

Alewite wolikogude koosseisu asjus

esitas wabariigi walitsus septembrikuul riigikogule alewiseaduse § 17 muutmise seaduse. See eelnõu oli omawalitsuse komisjonis arutusel ja wõeti reedel riigikogule esitamiseks lõpulikul kujul wastu. Nimetatud paragrahwi muudeti järgmiselt:

Alewiwolikogu seisab koos alewites kuni 1500 elanikuga 15 wolinikust, alewites, kus üle 1500 elaniku, tuleb iga 1000 elaniku kohta üks wolinik juure ka siis, kui see kaswamine alles alganud on.

Woliniikude arwu järgnewale wolikogule määrab kindlaks endine wolikogu.

Onnetused ja kuriööd.

Tööline merde kukkunud.

Ülecila hommikul kukkus Inglise aurulaewa „Trentyni“ peal töötaw tööline Paul Juur, teise laewa pealt teisele minemisel laewade wahele merde. Õnnetu toodi umbes 10-minutilise wees olemise järele wälja, kuid kohalejõudnud arstil ja welskeril, kes õnnetu juures 2½ tundi töötasid, ei läinud korda teda ellu äratada. —da—

Toibuainete kauplus kõrtsiks.

5. sp. tehti protokoll Luteri uul. nr. 14 toibuainete kaupluse omaniku peale, kes salaja wiinaga kauples. Läbiotsimisel leiti tema eluruumist, mis kauplusega ühenduses, 2 pudelit piiritust ja 4 pudelit wiina. —da—

Mees wangi alla jäänud.

Ülecila õösel umbes kella ühe ajal jäi Ameerika uulitsa raudtee ülesõidu koha läheduses Tartus elutsew Arthur Jaani p. Esse mõõdasõitwa rongi alla ja sai peast raskesti wigastada. Õnnetule anti esimest arstiabi raudtee ambulantsis, ning peale selle wiidi keskhaigemaja. Esse on 48 aast. wana ja Tartust Tallinna sõitnud. —da—

Kirikumehe wabastamine.

Ülecila hommikul poos ennast Wene kiriku laulukoori juht, 42 a. Nikolai Bogdanow oma korteris Tehnika uul. nr. 12 majas ahju küljes olewa konksu külge üles. Surma põhjuseks arwatakse elust tüdimus olewat. —da—

Kadunud karjapoiss üles leitud.

Hiljuti teatasime, et Karksis Kiini talu 16-aastane karjapoiss jäljetult ära kadus. Kõik otsimised jäid tagajärjetaks, olgugi et kohalikud elanikud ümbruskonda läbi otsimas käisidki. Lõpuks leiti poiss Wolli walleşt raanemate koon lähedalt wõika rõngu alt üles. Poiss oli paljajalu ja õhukestes riietes terwelt kaks nädalat metsas ja wiljarõnkude all mööda saatnud. T.

Miks ei wõi põllu- ja karjasaaduste waba wäljawedu ära keelata.

Põllumeeste esitaja K. Tonkmann'i kõne riigikogus 4. oktoobril.

Põllumeeste maksukoorem on peale söda märksa tõusnud. Samuti on saaduste walmistamine palju kulukam. Wäljawedu on tarwilik, et majapidamist pisutki tasakaalu wiia.

Sotsiide katse puhul põllu- ja karjasaaduste waba wäljawedu ära keelata, et selleel põllumehi sundida neid aineid poolmuidu linnalastele ära miiiima, pidas põllumeeste esitaja K. Tonkmann läinud neljapäeval riigikogus järgmise kõne, kus ta andmete waral näitab, et põllumeeste seisukord sugugi nii hiilgaw ei ole, kui seda pahempoolsed kujutada armastawad:

Austatud riigikogu liikmed! Härra Martna ütles, et tema kõne pidi sisaldama andmeid, mis kõigi rahwakihtide huwide kaitseks otse oli toodud, toonitades, et põllumehed ja eriti kaubandus-tööstusministeer olewat ainult põllumeeste, sellega kitsa ringi huwisid kaitsenud. Härra Martna kõne jättis niisuguse mulje, nagu siinniks suur ülekohus linna tööliste klassi wastu, kes toiduainete wäljaweo all raskelt kannatawat. Eesti riik on aga läbi ja läbi põllutöö riik ja suurem jagu Eesti riigi kodanikkusid elatawad endid põllutööst. Kogutud andmete järele on 75% terwest elanikkude arwust, kes maal elawad ja kõik suuremalt jaolt endid maast ehk põllutööst elatawad. Asunikkude liidu esitajalt sain praegu teada, et maareformi teostamisel senini on 17—18 tuhat asunikkude kohta asutatud. Et need ka töötaw rahwas on, et need ka kuidagi põllutööd tehes endid peawad ära elatama ja riigile maksusid maksma, seda härra Martna ei puudutanudki.

Kui härra Laarman siin andmeid ette tõi, et põllutöö, praeguste turuhindade juures ennast ära ei taju, siis öeldi, et see mitte õige ei ole. Wäga huwitaw oleks olnud, kui ka härra Martna oleks põllutöö tasuwuse üle mingisuguseid andmeid ette toonud ja põllul töötawa rahwa klassi elutingimisi wälgustanud. (Wahelhüüie härra Martna poolt: Mul on siin andmeid!) Wäga hea, mul on ka just needsamad andmed ja wõin teile nende põhjal wastata, et teie andmed mitte täpsed ei ole ja ühekülgsed on, mis ainult linna ees walgustawad, kuid tegelik elu räägib teistsugust keelt, mis põllutöö olude korraldust nõuab. Härra Martna tõi ette korterikriisi arutamisel andmeid, kõigi maade korterioludest, eriti Daanist, Schweitsist ja mujalt. Ta luges ette pikki kirjeldusi, missuguseid korterid olla wäljamaa linnades ja ei jätnud isegi ütlemata, et ka klosett neil korteritel ei puuduwat. (Rkl. Martna: üks wäga tarwilik koht!) Härra Martna jättis aga selle juures selgitamata, missugustes korterites Daani põllumees elab. Mina lootsin asjata härra Martnalt Daani põllumehe korteriolusid kuulda saada.. Daanis elab ka põllumees heas korteris, sest Daani põllumees produtseerib häid produkte ja Daani walitsus teeb kõik, et põlluprodukte kaubaturule saata, kust Daani põllumees raha saab, millega omale elumajad ehitab. Härra Martna seda, ega ka muid põllutöösse puutuwaid andmeid ei esitanud, kuidas Daani wäikepõllumees selle läbi hästi elab, et karjasaadusi ilmaturule saadab, sest see oleks ju härra Martna andmetele wastu rääkinud. Meie asunikkude perekonnad elawad praegu rasketes oludes ja wiletsates korterites.

Põllutöö ei taju ennast praegu ära.

Sissetulekud maast on nii wäikesed ja ei saa millegi eest raha, et oma maksusid tasuda wõiks. Härra Laarman näitles wäga selgel kujul, kui kalliks rukki pund põllumehel enesel praegustes oludes läheb, aga turul põllumees seda hinda ei saa, ja põllumees on sunnitud iga rukki punda alla oma hinna ära miiiima. Põllumees peab pikema tööpäewaga töötama ja oma jõudu pingutama, et enesel kuidagi hinge sees hoida. See on loomulik, et iga töö ennast ära tasuma peab, kuid see on ebaloomulik, et põllutöö ennast praegu ära ei taju ja nimelt sellepärast, et meie põllu- ja karjasaaduste hinnad wäga madalad on. Härra Martna tähendas ju ise walitsuse deklaratsiooni puhul, et meil põld sagedasti ainult 3 seemet annab, siis peaks igaühel selge olema, et niisuguse põllusaagi korral õigest tasust juttu olla ei saa. Peab abinõusid leidma, et põllupidamist sarnasest halwast seisukorrast päästa saaks. See peaks ka sotsiaaldemokraatidel selge olema, kui põld end ära ei taju, et siis põllumajandus pankrotti jääb, mis riigile hädaohtlik on. Karjapidamisega käsikäes edeneb ka põllusaak. Kui meil head karja ei ole, siis ei ole ka head põldu. Kari edeneb ainult siis, kui karjasaadustel hea kaubaturg on — ja see on praegune wälisturg. Eesti põllusaaduste hinna määrab wälisturg. Wäljast tuuakse wili wabalt sisse ja meie peame oma wilja sama hinnaga miiiima. (Rkl. Martna: Sellest on teil muidugi wäga hale!) Ei sugugi, ma näitan ainult, et wälisturg meie siseturu hinna määrab. Teisest küljest, kui meile wälisturg ühe aine hinna, see on wilja hinna, kindlaks määrab, siis peab ka wälisturu hind wõil ja sealihal olema. Kui terawilja wabalt sisse tuuakse, selle juures aga karjasaaduste miiigi wõimalust wälisturule piiratakse, siis ei ole see loomulik. Praegusel waatepiiril on karjapidamine ainuke tugi, mille peale põllumees ennast toetada wõib ja karjasaaduste eest saab riik wälisraha. Piiratakse karjasaaduste wäljawedu, siis puudub põllumeestel soodne kaubaturg, ja riigi kaubabilans langeb. Seda wahekorda tahtsin ma just näidata. Kui meil wiljaturul ilmaturu hinnad aluseks wõetud on, mis meie põllumajanduse riigi seisukohalt loomulik ei ole, oleks seda loomuwastasem, kui meie karjasaaduste wäljaweo ära keelame.

Põllumeeste maksukoorem on tõusnud.

Oldakse arwamisel, et meie põllumees wäga palju teenib, wäga rikkaks minna ning hallparun olla. Toon selleks paar näidet, kui suur oli 1912. a. põllumehe sissetulek ja kui suur on ta nüüd. Wõtame näiteks Põhja-Eestis ühe koha, mis 40 dessatiini suur ja millel 40 adrasajandikku on, 1912. aastal maksis põllumees selle koha pealt järgmisi maksusid: sajandiku maksu 7 rubla, wallamaksu — 5 rubla ja kroonu kruntraha 3 rubla, kokku 15 rubla. Kui ta neid maksusid põlluproduktidega tasuda tahtis, siis kulus selleks 15 punda rukkid à 1 rubla pund, ehk 37½ naela wõid à 40 kop. nael, ehk 3 punda 30 naela loomaliha, à 4 rubla pund, ehk 3 punda sealiha à 5 rubla pund. Need produktid wastasid otsekohesele maksude summale. Kui meie waatame aga nüüd 1923. a. sellesama koha wäljamineku maksudes, siis selgub, et adrasajandiku maksu on 40 adrasajandiku pealt à 50 marka, kokku 2000 marka, tulumaksu — 2500 marka ja wallamaksu — 500 marka, maksud kokku — 5000 marka. Nende maksude maksmiseks kulub põllumehel praegu ära 25 punda rukkid à 200 marka pund. Rukki hinna aluseks wõtsin tarwitajate ühisuste keskühisuse direktori tõenduse, et nendel tuleb Tallinnas Wene rukki pund 210 margaga kätte, siis olen ainult 10 marka punda pealt läbistikku weo hinnaks arwanud ja rukki hind aidas on 200 marka pund. Sõjawäe warustuswalitsus maksab 230 marka puudast. Seega kulub põllumehel praegu koha maksude tasumiseks 25 punda rukkid, s. t. 10 punda enam kui 1912. a. Kui 100 marka wõi nael maksab, siis kulub kohamaksude maksmiseks 50 naela wõid ära. Enne söda maksis tema need maksud 37½ naela wõiga ära, nii peab temal nüüd 12½ naela wõid rohkem turule saata olema. Kui kohamaksud loomalihaga ära tasuda, siis kulub selleks 10 punda loomaliha, praegu à 500 marka pund, laatade loomahindasid arwesse wõttes; enne sai need maksud 3 punda 30 nl. loomalihaga ära tasuda. Sealiha läheb 3 pd. 21 nl. tarwis à 35 marka nl. hinnaks terwe sea wiisi arwates. Nii läheb 21 naela sealiha rohkem tarwis, kui enne sõda. Sellest selgub, et põllumehel on suur elukalliduse tõus maksude suhtes.

Saaduste walmistamise kulud on kasunud.

Nüüd waatame, mis maksab põllumehele produktsioon ehk saaduste walmistamine, kas see on odawam wõi kallim — kui enne ilmasõda.

Selguwad jälle niisamasuguses arwud. Enne sõda, nimelt 1912. a. makseti meestöölisele suwel 6 kuu eest kõige rohkem 70 rubla raha ja prii ülespidamine. Minu teada üle selle ei makstud. Selle rahapalga maksmiseks kulus taluperemehel ära: 70 pd. rukkid à 1 rbl. pund ehk 17½ punda loomaliha à 4 rubla pund, ehk 175 naela wõid à 40 kop. nael, ehk 14 punda sealiha à 12½ kop. nael arwates. Nüüd 1923. a. on sama töölise kõige kõrgem palk 30.000 marka, s. o. 5000 marka kuus sularahas ja ülespidamine. Seda on tegelikult põllutöölistele makstud. Et töölise palka ära maksta, selleks kulub praegu ära 150 punda rukkid à 200 marka pund, — (enne 70 punda), — tähendab 80 punda rukkid rohkem, kui enne; ehk loomaliha 60 punda à 500 marka pund — enne kulus selleks 17½ punda. Eeldakse, et wõi on kallis, tema wäljawedu tuleb kinni penna, kuid nüüd kulub põllumehel sama töölise palgaks 300 naela wõid à 100 marka nael, enne läks ainult 175 naela wõid tarwis. Ehk 21 punda 17 nl. sealiha, enne 14 punda sealiha. Nii näeme, et põllumehel ka põlluprodukitsioon palju kallim tuleb, kui enne. Need andmed on elust wõetud. Olge head härra Martna, ütelge, et need andmed waled on.

Kui põllumehed seda ütlewad, et meie ei wõi lubada, et põllusaaduste wäljawedu kinni pantakse ehk piiratakse, mis ilmse põlluproduktsiooni hinna langemise esile toob, mis põllupidamise wõimatuks teeb, mis riigile ja rahwale hädaohtlik on, siis teie sotsiaaldemokraadid naerate selle peale. Meie riikline ja põllumajandusline seisukord on niisugune, et meie hädapärast peame karjasaadusi wälja wedama, et wälisraha saaks, millega endid äraelatada suudame. Waadake, need on need tõeasjaolud, wäga laialise ja olulise tähtsusega.

Härra Martna tahtis tõendada, et palgad praegu wäga madalad olla. (Rkl. Martna: Ma ei kõnele mitte põllutööliste palgast, waid wabrikutööliste palgast). Selles see hädа seisabki, et teie asju alnult üheist küljest käsitate, ja teise külje hoopis tähelpanemata jätate.

Mida söötwad köölised ja mida põllumehed.

Sotsiaaldemokraatide arupärimises on tähendatud, et tööliste eluülespidamiseks tarwisminewad esimese järgu toiduained on: liha, wõi, munad jne., millede wäljawedu keelata tahetakse. Pean ütlema, et ka põllumehel on esimese järgu tarbeaineid, need on aga: leib, kartulid, rammasilgud ja hapupiim. Liha ja wõid saab põllumees ainult pühade ajal lauale panna, muul ajal seda ei saa. Kui teie seda ei usu, siis olge lahked ja küsige härrade asunikkude käest, kui palju wõib üks asunik liha, wõid ja kommunne ära süüa. Sea kui ta rammasilgugi saab. Mul on tulnud mehele rahalaenamise juures abiks olla, et ta kenadel saaks minna rammast silku toonna. Need on faktid elust ja neid wõib koha peal wäga hästi näha. Siin kõneldi, et meie põllumehe seisukord ei olla mitte halb. Kui aga minna talusse järelwaatama, siis leiate, et ta tõepoolest halb on ja et see mitte liha, wõi ja munade ülejääk ei ole, mida ta linna turule wiib, waid see kuluks oma majapidamises ära, et ennast inimesewääriliselt toita, kuid rahapuudus sunnib põllumeest liha, wõid ja mune linna wiima. Härra kaub.-tööstusminister ütles wäga tabawalt, et: „meie oleme Wene rahwas ja peame katsuma Waraside tööga luua, meie ei saa oma warandust raha juuretrükkimisega tõsta, waid tuleb tööga." Iga riigikodanik peab püüdma nii elada, kuidas tema oma majandusline tasakaal seda lubab, — kuid seda mitte teiste arwel, — nagu seda praegu põllumeeste kulul teha katsutakse. Need on elust wõetud andmed ning räägiwad selget keelt igaühele.

Härra Martna ütles siin, et tähtis on inimene ja mitte kildkond ega kildkonna kasud ja huwid, mida põllumehed taga ajawad. Ma küsisin nüüd härra Martna'lt, kas siis need 75% ei ole inimesed, kes põllutööst endid elatawad, kas need ei taha wäärilist ülespidamist saada? Minu arwan, et tarbeainete walmistajal on esimene ja suurem õigus oma töötuljast kasu saada, kui sellel, kes seda raha eest ostab. Kui waatame hra Laarman'i poolt ettetoodud elust wõetud andmeid, siis selgub, missuguse energiaga põllumees peab tööd tegema, kui elada tahab, — et ennast wee peal hoida. Palun austatud riigikogu liikmeid seda tähtsat küsimust mitte wõtta kildkonna huwide seisukohalt, waid riigi ja rahwa majanduse seisukohalt, kui tahame, et meie põllutöö ja eriti Eesti riik peaks edenema. Kui meie tahame, et need meie põllumehed, kes maareformi teostamise puhul juurde tulnud, elujõulisteks saaks, siis on meie walitsuse ja riigikogu püha kohus selle eest hoolt kanda, et põllumajandus kõigiti edeneks, sest põllumajanduse edenemisest sõltub Eesti riigi tulewik.

Lapsed ja korterihädа.

Räägitakse, et Hiinamaal riis nii tähtis asi olewat, et inimesed üksteisele wastu tulles teretamise asemel ütlewat: „Kas riisi oled söönud?" Tallinnas jääb ka ühel osal inimestest teretamine wanaks moeks, selle asemele küsitakse: „Kas wõiksid korterit juhatada?" Olen ise juba kolm aastat seda küsinud, on minult seda kolm aastat küsitud. On juba hapuks läinud see korteriküsimus, ja lootusetuks.

Näen inimesi elamast lahades rummudes, näen optante, näen emigrante. Neil on hea elada, sest on raha, on korter, on kõik, mis elumõnususeks tarwis. Olen riigiametnik ja istun walitsusparaadi juures, hoian selle masina rattaid ummistamast ja auman masina ühele osale komando järgi edasi- wõi tagasikäiku. Olen wististi tarwilisel kohal, kuid kas ma ka Tallinnas elada saan, millises urkas ning tingimustel, see juba neile, kelle lahendada asi, korda ei lähe.

Teen seda ja tealuses ka paljud teised riigiametnikud, lepime selle teadmisega, et oleme „wõõrad ja waesed-lapsed oma kodumaal". Lepime sellega, sest mitteleppimine ei aitaks ju ometi. Meie hädad ja meie kaebtused ei ulata kellegi kõrwu.

Kuid, härrad töö- ja hoolekandeministeeriumis, härrad linnawalitsuses ja lastekoitse ühingus, teie ja teised härrad, kellesse sarnaste asjade ajamine puutub, **palju lapsi on Tallinnas ilma korterita!** Ja see on wist ometi lubamata asi. Nõuandepunktid emadele, kuidas lapsi kaswatada, teil on. On laste toitlus-punktid, on wanematele laste warjupaigad. Hiljuti peeti walgelille päewa, selgitati koolides lastele, kuidas end tiisikuse wastu hoida. Kuid kas nähtakse kõige selle juures ka neid **wanematega** waesid lapsi, kes elawad korterist wäljatõstmise tagajärjel oma wanematega kuurides, tallides, luuletades, pesuköökides j. n. e. Eeldakse, et Tallinnas ühtegi uulitsat ei olewat, kus sarnaseid nähtusi puuduwad.

On korterikriis nii suur ja päratamatu, siis olgu ka. Meie, swured inimesed, elame kas wõi heinakuhja sees, kuid lapsed, meie tulewiku lootus, — nende elukibedust peaks ometi kaotama kuidagi-wiisi ja jalamalt wähendada, sest talw on tulemas ja nii, nagu ka praegu on, asi ometi talweks jääda ei wõi.

Kui leitakse alalist warjupaika wanemateta lastele, kas siis tõesti mingil wiisil ei leiduks **ajutist** inimesewäärilisemat katusealust neile kehwade wanemate lastele.

Wanemad jäägu ise eneste eest hoolitsema, kuid ärge laske neid päewast päewa pealt waadata, kuidas olgugi, wõib olla, wanemate süü läbi, nende wäikesed lapsed, jagades sunnimate peawarjutut wõitlust olemasolemise eest, kidunewad nende silmade all, langewad ohwriks tiisikusele ja muile haigustele, rääkimata nende laste normaalselt allapinna langemisest.

Lapsed on tõesti walitsuseasutuste ja seltskonna mõnesugust jõupingutust wäärt.

O. K.

1. X. 23.

Noorsoo teated.

Tartu koolinoorsoo liit

on oma sügis-semestri tegewust alanud. Kolmapäewal, 3. oktoobril, peeti liidu peakoosolek ära, kus uus juhatus waliti, samuti ka mitmed uued komisjonid. Peale selle andis endine juhatus aru liidu tegewusest ja muu seas ka tegewadel ärapeetud noorsupäewast. Ad. K.

Eesti koolinoorsoo liidu sekretariaat,

mis kewadel Tallinnast Tartu üle wiidi, algas oma teotsust. Esimesel koosolekul jaotas kongressi poolt walitud juhatus ise keskis ametid, mille järele sekretariaadi juhatajaks on üliõpilane Mägiste, abi Selma Perw ja sekretäärid: üliõpilased — Woitka ja Stamm, laekahoidja— dir. Tubin. Lähemal ajal kutsutakse järjekorraline asemikkude kogu koosolek kokku.

Ad. K.

Koolinoorsoo karskusliit

on haridusministeeriumi poolt kinnitust leidnud. Samuti on saadud luba noorsoo juhtide kursuse korraldamiseks, mille eeltööd praegu käimas.

Ad. K.

Siseriigist.

Harjumaalt.

Peipsi wenelased sibulaid müümas.

Wiimasel ajal on jälle suuremal arwul Peipsi wenelasi hakanud siiapoole ilmuma, kes enamasti sibulaid müütawad. Sibulaid müüakse ainult rukiste wastu ja nimelt mõõdu sibulate eest poolteist mõõtu rukkid. See hind tundub kõrge, mille pärast kaup ka hästi ei lähe. Mitmed on küll mõõt mõõdu wastu müünud, kuid uued müüjad, kes tulewad, nõuawad ikka endise hinna. Mitmel pool on isegi kaks mõõtu rukkid mõõdu sibulate wastu nõutud. Ka kausimüüjad, kes warem oma kaupa kaltsude wastu wahetasid, on nüüd rukkid hakanud nõudma ja weel kausi eest poolteist selle täit rukkid nõudes. Nagu näha edeneb kauplemine sedawõrd hästi, et koju minnes rukkikoormad suuremad on kui sibula wõi kausikoormad olid.

Kuuldawasti loodetakse talwel rukkid wähehaawal Wenemaale poetada, kus nende eest pöörast hinda maksetawat.

Arko.

Pärnumaalt.

Alkohooliga joogikohtade awamisest Pärnumaal.

Pärnu maakonnanõukogu wiimasel koosolekul esines mnl. M. Laarmann, põllumeeste rühmast, soowiawaldusega, et maakonnawalitsus linnawalitsusega läbirääkimisi alustaks ja tarbekorral wiimasele ettepaneku teeks linnas 1924. a. restoraane nitte awada ja juhtumisel, kui linnawalitsus selles küsimuses jaatawale seisukohale asub, ei tuleks ka maakonnawalitsusel tulewal aastal kellelegi luba anda restoraani awamiseks maakonnas. Ettepanek leidis maakonnanõukogus pea kõikide poolt sooja heakskiitmist. Ja nagu niiüd kuuleme, on maakonnawalitsus osaliselt selle soowiawalduse teostamisele asunud.

Hiljuti andis Karksi Wallanõukogu J. Lüüs'ile ja J. Saalup'ile luba Karksi-Nuia alewikku restoraani awada. Restoraani awamise eeskiguse eest on loasaajad lubanud wallale maksta 250.000 marka aastas. Maakonnawalitsus, kes küsimuse lõpulikult otsustab, on aga otsustanud restoraani awamiseks luba mitte anda, põhjendades oma otsust seega, et Nuia läheduses juba restoraan olemas on ja et Karksi wallanõukogu warem alkohooli müügi asjus eitawal seisukohal asus.

Samuti on ka Sindi-Lodja restoraanipidaja palwe, restoraani awamiseks 1924. aasta peale luba anda, maakonnawalitsuse poolt eitawalt otsustatud ja wististi ei awata Sindi-Lodja kõrtsi eelolewal aastal üldse.

Nii on maakonnawalitsus hakanud wiimasel ajal trahterite awamise palweid tagasi lükkama. li.—

Puudustkannatawate õpilaste toetuse asjus.

Maakonna kooliwalitsus on ringkirjaliselt ettekirjutanud kõigile wallawalitsustele, et kehwematele õpilastele määratud toetus kooliwalitsuse poolt waldade wiisi ära on jagatud, mis ainult ärawiimist ootab; seda silmaspidades, palub kooliwalitsus kiires korras wallawalitsusi kehwemate õpilaste toetuse järele ilmuda, et puudustkannatawad õpilased korralikult wõiks kooliskäimist algada. Sapiens.

Ei saa kahte isandat teenida.

Sestsaadik, kui Kaisma sotsialistline wallasekretäär Janson riigikogu liikmeks walit ja riigikogu tööst osa wõtma hakkas, ei jatku temal enam aega oma teise ameti, walla asjaajamise peale, misläbi see enam teisele plaanile on jäänud. Walla kodanikud nurisewad täie õigusega selle üle, et nimetatud härra ühel hoobil kahte isandat püüab teenida ja arwawad, et wist ikka ühestki jatkub ja mõtlewad kuuldawasti maakonnawalitsuse tähelepanu selle asjaolu peale juhtida. —k.

Walgamaalt.

Waestemaja ära koristatud.

Hiljuti lõhuti Restu wana lagunenud waestemaja, mis igaühele oma näotuse poolest silma torkas, maha ja wiidi ära. Loodetawasti koristatakse warsti ka lagunenud kõrwalhooned eest ära. gu.

Tartumaalt.

Rahwaerakonna „põllumeeste seltsid".

Eelolewad walla- ja maakonnanõukogu walimised on jällegi „põllumeeste sõbrad" ellu äratanud, kuna neid muidu näha ei olnud, ehk koguni õige kibedaid etteheiteid tegid põllumeestele. Nii, näiteks, käiwad Tartumaal rahwaerakonna hingepüüdjad maad mööda ümber ja asutawad põllumeeste seltsa, sest nähtawasti on erakond aru saanud, et põllumeeste juures kesktee otsimine ei aita, waid tuleb erakonna poliitikat hoopis teistsuguse sousti all põllumeestele pakkuda. Käesolewal juhtumisel on tegemist rahwaerakonna hingepüüdjaga, kes, sellegi peale waatamata, et Kambjas põllumeeste selts on, asutab naabriwalda Kodijärwe uut põllumeeste seltsi. Kuulja.

Kambja kõrgem algkool saab Suure-Kambja mõisa hooned.

Kambja wallanõukogu otsustas kõrgema algkooli jaoks uue hindamise järele 193.383 m. eest Suure-Kambja mõisa hooned ära osta. —t—

Teetegemise kohustus Rannus.

Rannu wallanõukogu otsustas teetegemise kohuslaste nimekirja üleswõtta kõiki maakasutajaid kodanikke, kelle maa on hinnatud wiie ja enam puhtakasu rubla peale. —t—

Tammistu wallamajasse postiagentuur.

Tammistu wallanõukogu oma wiimasel koosolekul otsustas wallamajasse postiagentuuri awada. Agentuuri awamise järele toimetatakse postiwedu kolm korda nädalas. —t—

Kooli- ja wallamaa küsimus Tammistu mõisa planeerimise puhul..

Tammistu wallanõukogu otsustas maakorralduse peawalitsuse ees palwega esineda, et Tammistu mõisa krundist wastu Taiwa talu piiri walla kasutada 30 wakamaad Tammistu 6-kl. algkooli kooliõpetajate, 6 wakamaad wallasekretääri, 6 wakam. walla kasaka ja 6 wakamaad kasaka abi jaoks ühes tarwilise osa karja- ja heinamaaga ja 3 wakamaad walla- ja koolimaja ehituskrundiks, kokku 51 wakamaad põldu, planeeritaks. —t—

Kaarepera wallanõukogu

määras uue nõukogu liikmete arwu 17 peale kindlaks. —t—

Jaoskonna-arsti korteri küsimus Saare wallanõukogus.

Saare wallanõukogule on jaoskonna arsti poolt ettepanek tehtud, et wald arsti korteri üürimiseks Maarja-Magdaleena alewis, toetust määraks. Wallanõukogu leidis, et praegu weel wõimata on mingisugust toetust määrata, kuna teada ei ole, kuipalju korteriomanik lõpulikult üüri nõuab ja kui palju Kudina wald, kes sellest enam huwitatud on, toetust määrab. —t—

Wõrumaalt.

Kanepi 6-klassilises algkoolis

algas õpetöö 1. oktoobril, mille tõttu wäike alewik kaunis elawaks muutus. Koolis töötab 5. ja 6. klass ligi 100 õpilasega. Nagu igalpool maal, nii ka siin annab ruumide puudus ennast tunda, sest õpilased peawad kogu nädala päewad ühes ja samas koolitoas wiibima. Erastwere härrastemajasse ülekolimisest midagi wälja ei tulnud.

Kooli korraldusel on õpilastele ühisköök, kust õpilased kogu talw toitu saawad. Pea kõik õpilased wõtawad ühisjöögist osa.

Räpina walla Saareküla ja Kureküla algkoolide sulgumine.

Räpina wallanõukogu on maakonnawalitsuse haridusosakonna soowitusel otsustanud omas wallas asuwaid Saareküla ja Kureküla algkoole sulguda wähese laste arwu pärast. Mõlemas koolis oli õpilaste arw 3 wiimase aasta jooksul alla 20. Õpilaste äramahutamine naabrikoolidesse on wõimalik nii õpilaste arwu kui ka kauguse suhtes.

Tartu teated.

Tööliste õhtutäienduskool.

Tartu linna kooliwalitsuse poolt awatakse Tartus töölistele õhtutäienduskool. Kooli awamine on 8. okt. kooli ruumes, Kroonuaia uul. 7-a., kuna õppetöö 9. okt. algab.

Tunnid on igal tööpäewal kl. 6—8. Esialgu korraldatakse järgmised kursused: 1) kutse- ja kodanikuõpetus, ärakirjad ja arwepidamine — tehn. W. Raukas, 2) tegewusõpetus, masinaehituse arwamine, geomeetriline ja projektsioon joonistamine, masinaelemendid — ins. L. Sapotski, 3) matemaatika, ruumiõpetus ja mehaanika — cand. M. Welberg, 4) Eesti keel — keskkooli õpetaja K. Martinson, Saksa keel — ülemkooliõpetaja A. Heydock, Wene keel — cand. E. Audowa.

Peale selle korraldatakse weel, kui tarwilisel arwul osawõtjaid leidub, järgmised kursused: Inglise keel, majandusteadus, töölisliikumise ajalugu, tehniline keemia, kaubandusliised ained ja raamatupidamine.

Kursuste õpekeeleks on Eesti keel. Kursuse kestwus 3 aastat. Wastu wõetakse kõiki tööstuskodade ja wabrikute töölisi.

Õpetus koolis on maksuta.

—t—

Ehitused uude Ropka-Piiskopi töösturlinnaosasse.

Ehitustega uude Ropka-Piiskopi töösturlinnaosasse, kust sadamaraudtee läbi läheb, ei ole keegi senini algust teinud. Nagu nüüd kuuleme, olla kahe ettewõtja poolt palwed ja wastawad plaanid linnawalitsusele esitatud, et awada sinna õliladusid. Ka kawatseb üks ettewõtja sinna suurejoonelist kanakaswatust sisse seadida. —t—

ümberkolimisi linnas.

on wiimase kolme aasta jooksul linna aadressibüroo andmete järele järgmiselt (arwesse on wõetud ainult need, kes Tartus ühest kõrterist teise on kolinud): 1920. aastal 7980, 1921. a. 8555 ja 1922. aastal 8470 ümberkolijat, kuna tänawu kuni 1. okt. on registreeritud 7111 ümberkolijat. Kõige rohkem on ümberkolijaid registreeritud septembrikuudel, nii näiteks 1920. a. — 750; 1921. a. — 898; 1922. a. — 949 ja 1923. a. — 1026 ümberkolijat. ümberkolimiste arw on järjest suurenenud.

—el.

Ühe kuningakoja saladusest.

Serbia kuninga Aleksandri ja Draga Mashini armukurbmäng.

2. Walitsuse wõitlus Draga pärast.

Kihlused.

Peaministri järsk ja külm hoiatus tuli kuningale ootamatult, kui wälk taewast. Ta silmad täitusid pisaratega, ta ilme ja kogu wälimus muutus silmnähtawalt; ses awaldus wiha ja kibedus. Kord wõttis ta silmklaasid eest ära, pani nad warsti uuesti silmile, kord tõusis järsku ülesse, istus siis jälle pikkamööda maha. Wähe rahustudes, nimetas ta peaministrit enese sõbraks ja palus teda oma kawatsuse teostamisel abiks olla. Ta kinnitas, et tal wõimata on taganeda oma otsusest, tuleb, mis tuleb.

„Kui see nii on, majesteet, teatan ma Teile otsekohe, et ma siis ühtki silmapilku kauemaks ei wõi enam ministriks jääda. Oma kirjaliku lahkumispalwe esitan Teile, kui olen ametwendadele teatanud, sündmusest ja oma otsusest."

„Lahkumispalwet ei wõta ma mitte wastu, ametwendadele ei tohi Teie sellest midagi teatada."

„Majesteet!" wastas peaministri asetäitja terawalt. „Missugused ka tagajärjed ei peaks olema, tahan ma ikkagi kõigi abinõudega selle wastu wõidelda. Majesteet näeb nüüd, et ma waikimiseks ei wõinud oma auõna anda. Silmapilk on tulnud, kus ma end kohustatud tunnen olewat kõigi seaduslikkude abinõudega takistada teie kawatsuse teostamist."

Need sõnad näisid kuningasse sügawasti mõjuwat. „Ma saan aru", ütles ta, „et teil raske on minu kawatsusi heaks kiita. Aga te peate ometigi aru saama, missuguses seisukorras ma praegu olen. Ma olen kadunud, kui te mind niisugusesse seisukorda jätate!"

Nähtawas ärrituses tõusis kuningas püsti ja lahkus paariks minutiks toast.

„Majesteet", algas Petrowitsh uuesti, kui kuningas oli tagasi tulnud, „lubage mul täiesti awalik olla. Ma ei suuda mitte uskuda, et teil tõsine soow on Draga Mashinit kosida. Majesteet peaks teadma, et sarnane samm tähendaks sugutõsa enesetapmist. Ma ei leia nitte kohaseks praegu proua Mashini kõiki puudusi üles lugeda. On küllalt ainult teadmisest, et ta sookandmiseks on wõimetu. Pealegi on Draga palju wanem kui teie. Tal on rahwa keskel halb kuulsus. Kardan, et ta majesteedile saab olema niisama halb abikaas, nagu ta wõib olla hea mätres on. Ühtlasi peaks majesteet selle peale mõtlema, et kui te Draga naiseks wõtate, siis ükski Euroopa õuekond teid enam wastu ei wõtaks. Ka majesteedi enese rahwas wõib selle wastu protesti tõsta."

Kõik oli asjata. Kuningas jäi oma kangekaelsuse juure, et ta ilma Dragata ei wõi elada.

Siis küsis minister Petrowitsh kuningalt, kas tema isa Milan ka sellest asjast midagi teab.

„Minu isa ei tea midagi, kuid minewal aastal märtsikuul kõnelesin temaga abielu wõimaluse üle Dragaga. Minu isa oli selle abielu wastu ja sellest ajast saadik ei ole ma temaga sellest enam kõnelenud. Kui 7. juulil läinud aastal isa elukallalekippumine ei oleks ette tulnud, oleksin ma Karlsbadi sõitnud ja oma kawatsuse läbi wiinud. Peale elukallalekippumist ei ole ma enam tahtnud oma isa sellega ärritada. Nüüd ei leidu aga maailmas ühtki jõudu, kes mind abielust Dragaga wõiks tagasi hoida. Ma olen walmis kroonist ja troonist loobuma, kui mulle Draga naiseks antakse. Ma olen talle kõik oma waranduse annud, et ta mind mitte maha ei jätaks. Ainelisselt ja hingelisselt olen ma temale end ära müünud, mingisugune tagasiwõtmine ei ole enam wõimalik."

„On ta siis teie kawatsusele kunagi wastu seisnud?"

„Ja. Kaua küll on ta mulle wastu põigelnud. Nüüd, kus ma talt nõusoleku olen saanud, julgete teie weel raskusi teele weeretada?! Kas ei tunne teie süda kahetsust, kui ma riigita hulgusena pean wõõrsile minema? Sest see on kindel: kui Draga ei tohi mu naiseks saada, jätan ma kodumaa maha."

Kui minister Petrowitsh wiimaks kuninga juurest lahkus, kohtas ta palee õuel tiiwadjutanti, oberst Solarowitshi, kes temalt ärritatult küsis: „Jumala pärast, kuidas wõisite te kuningale lubada abielu Dragaga toetada?" Minister naeratas ja küsis, kes sarnast mõttetust on kõnelenud. Kuningas ise. Aga see ei olnud mitte esimene kord, et kuningas tõtt ei kõnelenud. Jutuajamisel Solarowitshiga oli kuningas ähwardanud oma elu lõpetada, kui abielu Dragaga peaks ebaõnnestama. Solarowitsh lubas kõik kaitseabinõud tarwitusele wõtta, laskeriistad tühjaks laadida, terariistad kõrwaldada ja kuningale tugew walwe juure seada.

Järgmisel päewal kell 11 hom. oli ministrite nõukogu koosolek. Peaministri asetäitjana, kes pikemat aega oli puhkusel, andis minister Petrowitsh aru eelmise päewa jutuajamisest kuningaga, mille järele walitsuse lahkumispalwe kokku seati. Kell ¾12 ilmus walitsus täies koosseisus kuninglikusse paleesse, et silmapilku pühalikumaks teha, kuna harilikult lahkumispalwe peaminister üksi ära annab.

Kuninglikus aias wastuwõtmist oodates, arutati weel, mida weel kaheteistkümnendal tunnil teha tuleb, et kuninga abiellu astumist ära hoida. Otsustati ministrid Bora ja Gentshitsh Draga juure saata, et ta laulatusest loobuks. Peaks ta aga selleşt keelduma, tuleks ta otsekohe wangina üle piiri saata. Mõlemad ministrid olid nõus ülesannet wastu wõtma. Wahepeal läks minister Giorgewitsh mitropoliit Inokintij juure, et see kuninga laulatuse Dragaga ära keelaks.

Wahepeal oli aeg juba ½2 jõudnud. Ministrid ei olnud ikka weel tagasi jõudnud ja kui adjutant teised walitsuse liikmed söögisaali wiis, küsis kuningas: „Aga kus on hrad Gentshitsh ja Boriwoj?"

Talle wastati, et nad warsti tulewad. Kuningas muutus aga rahutuks ja saatis käskudetäitja ohwitseri ministrid otsima. Mõne minuti pärast teatas ohwitser, et mõlemad ministrid on Draga Mashini juure läinud. Kuningas andis käsu ministrid igal tingimisel paleesse tuua.

Wahepeal olid mõlemad härrad ise lossi tagasi jõudnud. Lõunasöök oli juba mööda ja kuningas tähendas poolpilkwalt: „Nüüd olete te söömata jäänud". Asi ei olnud ometi nii hull, sest mõlemale ministrile serweeriti laud uuesti. 10 minuti järele tõusis kuningas laua tagant üles ja palus teisi konwerentsisaali, kuna

KIRJUD TEATED MAAILMAST.

Mussoliini 10 miljoni liiri Greeka sõjapõgenejate toetuseks määranud.

Schweitsi pank on Itaalia valitsusele veel 50 miljoni liiri eest annud, mis Greeka valitsus Itaalia ohwitseride tapmise puhul kahjutasu kindlustuseks Schweitsi panka sisse maksis ja mis saadikute konwerentsi otsuse põhjal täielikult Itaaliale määrati.

Sellest 50 miljonist on Mussoliini määranud 10 miljoni liiri Greeka sõjapõgenejate toetuseks Korfu saarel ja mujal.

Lloyd George indiaanlaste auwanemaks walitud.

Üks indiaanlaste juguharu on endise Inglise peaministri Lloyd George'i, kes praegu Ameerikas ringreisil wiibib, oma auwanemaks walinud. Sel puhul on indiaanlased juured pidustused korraldanud, millest ka Lloyd George osa on wõtnud.

Itaalia arst Prantsusmaal arstiteaduslisel kongressil saladuslisel wiisil ära kadunud.

Nagu Pariisi lehed teatawad, on silmapaistew Itaalia arst Dr. Menniti, kes ühes oma ametiwendadega Prantsusmaal Bordeaux linna arstide kongressile oli sõitnud, seal kongressi ajal järsku saladuslisel wiisil ära kadunud. Dr. Menniti oli Bordeaux's õhtul kella 9 ajal oma sõbraga jalutamas minnes, hotellist palitut wõtma läinud. Kui ta aga enam hotellist wälja ei tulnud, läks sõber teda otsima, kuid ei leidnud teda hotellist. Sest ajast saadik on see Itaalia arst jäljeta kadunud.

Prantsuse politsei uurib asja, kuid seni pole sellesse saladuslisesse kadumisloosse selgust muretseda suudetud. Arwatakse, et Dr. Menniti kommunistide ohwriks on langenud, sest ta olnud äge fascist.

Talupojad Prantsuse auleegioni liikmeks.

Pariisis kõneldakse wäga palju Prantsuse põllutööministri sammust, kes hiljuti kaks talupoega auleegioni ordu liikmeks wastu wõtnud olla.

Üks nendest on 74-aastane naine, kes ühes Põhja departemangus suurt põllumajapidamist juhatab ja kus ta juba 60 aastat tööd teinud on.

Sõja algul olid kõik ta kaks poega sõjawäljal ning majapidamise mured langesid täielikult wanakese peale. Wiis poega langesid sõjas, ainult kaunes tuli kurwastatud ema praegugi majapidamist jätkab. Põllutööminister on selle wahwa talumaise töölilja wääriliselt hinnanud ja temale kõrgema aumärgi — auleegioni risti annetanud.

Teise samase risti omanikuks sai keegi talumees. Praegu on see mees enam kui tuhande aakri maa omanik. Ta algas waese sulasena. Suure kokkuhoidmise abil oli tal wõimalik mõne aasta pärast ühte aakrit maad omandada. Tal oli õnne, sest see aater sai ta rikkuse aluseks.

Sõja eel sai ta suurmaa-omanikuks ning praegu on ta tulutoow majapidamine eeskujulikus korras.

Omanik ja ta kaks last töötawad wäsimatult hommikust õhtuni.

Kõige suurem linn arwudes.

Maailma kõige suuremas linnas, Londonis, oli wiimase rahwaloenduse järele 7,5 miljoni elanikku.

Statistiliste andmete järele oli linnas 21.274 politseinikku ja 2000 tuletõrjujat. Uulitsate pikkus on 3540 kilomeetrit, uulitsaraudteesid — 563 klm. Londonis liigub 3300 auto-omnibussi ja üle 7000 auto.

1922. aastal oli uulitsatel 27.000 õnnetut juhtumist, mille läbi 700 inimest surma sai.

Londonis on 30 muuseumi, üle 20 pildigallerii, 42 teaatrit ja kontsertmaja, 430 kinot, üks zooloogia aed, kolm botaanikaaeda, 16 awalikku muusikakoori, kes suwel parkides kontserte annawad, ning 48 awalikku tantsusaali, peale selle lugematu hulk klubisid, kus mitte wähem ei tantsita. Pargid ja awalikud iluplatsid wõtawad oma alla 17 kilomeetrit. Peale selle leidub 770 muru-tennisеplatsi ja 77 platsi teiste spordimängude jaoks.

London ei ole ainult kõige suurem linn ilmas, ta on ka kõige suurem sadam. 1922. aastal tuli Londonisse 18.614 aurulaewa ja läks wälja 18.450. Linna telefoni-wõrgu pikkus on 237.303 kilomeetrit.

Inimesed, keda meilgi waja oleks.

Naine 68 ja mees 39 lapsega.

Rootsist tulewad teated ühe talumehe ule, kes endale ülesandeks näib teinud olewat maad oma sugulwõsaga täita. See heatahtlik mees on praegu 69 aastat wana ja loeb end 39 lapse isaks.

Esimeses abielus oli tal 15 last — 10 poissi ja 5 tüdrukut, teises abielus 12 last — 6 poissi ja 6 tüdrukut, kuna kolmandas abielus, mis weel praegugi kestab, senini 12 last ilmale tulnud on.

Ühte Londoni politsei-komissariaati ilmus hiljuti keegi 80-aastane naine ja nõudis oma surnud mehe pensiooni. Sealjuures seletas elatanud naine, et tal 68 last olla, kellest ta 23 omaks loeb, kuna 17 ta mees esimesest abielust kaasa toonud. Ülejäänud 28 lapsele olnud ta ammeks.

Oma laste järeltulijaid arwab ta umbes 90 olewat, kuna nende arw peaaegu iga päewaga suureneb.

Tema 23 lapsest oli 6 tüdrukut, kellest üks juba 14 last on sünnitanud.

Auwäärt wanaproua, nimega Emma Crossmann-Word-Green, leiab wäga imelik olewat, et tema teised tütred üle kolme lapse ei ole sünnitanud.

Oleks meilegi nii wiljakaid mehi ja naisi tarwis!

Mis on moodne?

Selle peale on wastatud järgmiselt: Piirjooned — kitsad ja sirged. Kuju — sale. Tüüp — huwitaw, brünett. Wärw — hõlge. Huuled — weidi wärwitud. Sõrmed — pikkad kõrwadele asetatud, lõkis. Rind — madal. Puusad — poole tarwis. Kukal — wähe silmapaistew. Kleidi wäljalõige — wäike. Jalad — kuni labajalani kuueaa kaetud.

Kaks korda surnud.

Üks Inglise arstiteadusline ajakiri teatab silmnuiseft, kus keegi laps operatsiooni tagajärjel ära suri ning uuesti ellu äratati, kuid siis jällegi suri.

Keegi 12-aastane tütarlaps, keda juba mitu korda oli opereeritud, suri wiimase operatsiooni tagajärjel südamerabandusse.

Kui südant masseerima hakati, algas see jälle tegewust, esiteks nõrgalt ja korratult, siis tugewamalt ja reeglipäraselt.

Ka kopsud hakkasid töötama.

Nii elas haige 45 minutit.

Kui tütarlaps woodisse tagasi pandi, suri ta uuesti ja juba jäädawalt.

Teaatri tarkus.

Näitekirjanik Pierre Weber tahab ilma uskuma panna, nagu oleks tal õnneliku juhuse tõttu korda läinud ühe teaatri-direktori päewaraamatut omandada, kus see lawainimene teaatri üle oma salajasemaid mõtteid mõlgutab.

Mun seas ütleb ta järgmist: — kui teaater halwasti läheb, müüge ta ära ja te olete head äri teinud. Läheb teaater hästi, müüge ta ikkagi ära sest ka mitte halwasti teinud. — Teaatrisõbrad jagunewad kahte gruppi: üked kes raha maksewad, et seda armastuseks ümber wahetada, teised, kes armastust annawad, et selle eest raha saada. — Teaatril on palju waenlasi: kuumus, külm, lumi, wihm ja päike. Kui näitlejad ja näitlejannad tasu saawad nende wäärtuse, mitte aga nende nõudmiste järele, siis wõib tasu wäikeseks jääda. — Hea pealkiri on rohkem wäärt kui hea motiiw. — On teaater kunstiasutus wõi äriline ettewõte? Kui ta halwasti läheb, siis igatahes kunstiasutus.

Wihmawarjud wäljaüürimiseks.

Selle hea mõtte peale on Brüsselis tuldud.

Et tarwiduse korral wihmawarjut üürida, tarwitseb ainult teatawa aastamaksu eest end wastawas ettewõttes registreerida, kelle wihmawarjud igas tubakakaupluses üle linna olemas on. Registreerimise juures antakse igale üksikule abonnent-kaart.

Wihmasaju ajal tarwitseb abonnemendi omanikul ainult lähemasse tubakakaupluses sisseastuda, kus teda kaardi ettenäitamisel silmapilk wihmawarjuga warustatakse.

Wihma möödaminekul wõib firmi jällegi igasse tubakakaupluses ära anda, kusiuures kaart tagasi antakse.

Lehm kohtu ees.

„Prawda" toob Moskwa näituselt järgmise kirjelduse:

„26. septembril oli näitusel karjapidamise päew. Sama päewa õhtul peeti kohut kohaliku lehma üle. Kohtunikkudena esinesid seltsimees Sedow ja Brojer, kaitsjatena prof. Kalantar ja agr. Dobrõnin. Lehma süüdistati selles, et ta wäikese kaswu juures weel wähem piima annab, — ainult 50 ämbrit aastas; peale selle heideti lehmale ette, et ta talumeeste hurtsikute õlgkatuseid ära sööb, wiletsaid järeltulijaid annab ja üldse uute majapidamise nõudmistega kohaneda ei suuda. Prokuröörina esines seltsimees Wladõkin. Tema arwamise järele ei ole põhjust Wene tõugu kariloomadest waimustatud olla; nendel on küll häid omadusi, kuid tuleks siiski rohkem rõhku panna kultiweeritud wäljamaa tõugude soetamise peale.

Kaitsjad püüdsid tõendada, et hea toitmise juures kohaliku karja wäärtust suuresti tõsta wõib.

Süüdistatawa lehma omanik tunnistas, et ta lehma halwasti toitnud, hoolitsenud tema eest weel halwemini ja saatnud oma waba aja kaartide ning „samogonni" juures mööda.

Haiguse korral pööranud ta alati „targa" poole ja pole loomaarstilt kunagi nõu küsinud. Kõike ülestunnistades, palus ta lehma õigeks mõista, sest süüdlane olewat ainult tema, lehma omanik.

Kohus tunnistaski lehma õigeks, seletades, et kõiges on süüdi ta wiletsad elutingimised.

Lehma omanik aga mõisteti süüdlaseks ja otsustati teda majapidamise kursustele saata.

Uus imelaps.

Inglismaal äratab suurt tähelepanu keegi 8-aastane poiss, kellel haruldased muusikalised anded näitwat olewat: ta komponeerib laule, sonaate ja isegi fuugasid.

Poissi muusikalised anded tulid juba kolmeaastaselt awalikuks.

Waewalt oli ta noote tundma õppinud, kui ta komponeerima hakkas ja kõik kõttejuhtumad paberid noote täis kirjutas, mis hiljem harmoonilisteks muusika-tükkideks osutusid. Wäikesel muusikamehel näib ka wäga hea muusikaline maitse olewat, otsustades selle järele, missugust mõju ühed wõi teised tooni ta peale awaldawad.

Selle imelapse nimi on Anthony Carey

Millest walmistatakse piibupead.

Meie ajal, mil piibusuitsetamine iseg salongides moodi minemas, on waljudelegi huwitaw teada, mis puust moodsad piibud walmistatakse. Sel puhul tuleb nimetada ühte wiie meetri kõrgust pöösataolist puud, „Erica arborea", mis Itaalias, peaasjalikult aga Sardiinia saare kultiweerimata kallastel lopsakalt kaswab. Puu kasutatawaks osaks on juured, millest raudkõwa tumepunast puud saadakse ja millest piibupead wälja nikerdatakse.

Nimet. puu juurt on kerge ümbertöötada, kuid ta paremaks omaduseks on see, et ta tuld üldse kiilge ei wõta.

Piipude walmistamine on Sardiinias kodutööstuseks, mis sealsete elanikkudele kõrwal-sissetulekut annab.

Puu mässitakse esiteks õlgede ja niiske mulla sisse; see on tarwilik selleks, et päikesekiired puud ära ei kuiwataks ja kõlbmatuks ei muudaks.

Selle järel lõgatakse puu neljanurgelisteks tükkideks, mille edaspidist wäljatöötamist ringsae abil jatkatakse.

Nii wäljatöötatud puutükid pannakse 12 tunniks keewa wette ja jäetakse järgmiseks 12 tunniks kahlasse jahtuma. Keetmise läbi läheb puu pehmemaks, mis edaspidist wäljanikerdamist tuntawalt kergendab.

Endisest ajast.

(Arakirjad Wana-Kariste wallakohtu protokollist 1828. a.) (Sõna-sõnalt ära kirjutatud.)

Endiseaja palk.

Protokoll № 24. Sel 13 mal April 1828 a. olli Koggukonna Kohhus kohu. Tulli Lobina Endriko tütruk Reet Kohto manno kaebas, et Kulli Jaanilt temale weel Palka sada om, minna tenisin pea aasta Jaani Päwal sain sinna Risti Päewal wõeti ärra sain kõigest 2 Paklast ame tükki muud mittagi . Kulli Jaan kostis temma ei wõi sest teeda selle et Perrenaene om tedda ärra lasknud. Kohhus Moistis kui se Tütrok ei ole muud sanut kui se 2 Paklast Ammet — siis peab Kulli Jaan weel andma 1 poolpetud Kammus ja 1 paar sukkat. Wanna Karriste kogokonna Kohhos: allkirjad.

Warguse eest 20 keppihoopi.

Protokoll № 2. Sel 20 al Januar 1828 a. olli Koggokonna Kohhus kohu. Kaebtuse peale kutsuti to kõlie Endrik kohto manno Eina warguse perrast. Sai ülle kulleld. kuidas se Eina wargus olli. Moisteti, et ta kirruskile homen Päewal sii Heina kätte maksab, muidu (:kõppelt:) trahwi alla saap. Selle warguse, agga 20 keppi löggiga trahwitud.

Koggokonna Kohhus: (allkirjad).

Mõisa walitsuse arwamise järgi hea.

Kümne keppilöögi wääriline süütegu.

Protokoll № 16. Sel 15 Webruär 1828 a. olli Koggokonna Kohhus kohu. Kesja Mareti tütrok Liis tulli Kohto ette ja kaebas, et Mõtsa Jaagu sullane Toomas Temna nimmi on olnud, et temmal se laps on. Tunnistajad tõendawat seda. Kohhos moistis et se Mõtsa sullane Toomas Kesja Mareti tütrok Liisa ärra wõtab. Selle süüteo agga kümne keppi löggiga tasutud saab. Sapiens.

---

ise siseministri Gentshitshiga astus oma erikabinetti.

Warsti tungis konwerentsisaali suur lärm ja sõnawahetus kuninga ning siseministri wahel. Kui ärewus juba oli äärmiseks muutumas, wõttis minister Petrowitsh südame rindu ja astus kuninga kabinetti. Ta palus tüli lõpetada ja konwerentsituppa astuda. Kuningas ja Gentshitsh järgnesid talle ka sõnalausumata. Walitsus andis siis oma lahkumispalwe ära, mille kuningas põhimõttelikult heaks kiitis.

Selle järele andis kuningas haridusministrile edasi manifesti, palwega, seda rahwale kohe awaldada. Selles teadaandes kuulutas kuningas rahwale oma abielluastumist Draga Mashiniga. Haridusminister keeldus seda tegemast. Kuningas sattus ääretusse wihasse. Meeletuses rebis ta lahkumispalwe tükkideks ja wiskas paberitükid põrandale. Ääretus wihas lahkus ta siis saalist.

Petrowitsh kutsus ministrite nõukogu uuesti kokku, et uut lahkumispalwet kokku seada. Walitsus ei tahtnud enam ühtki silmapilku wiiwitada, et kuningat takistada autut sammu astumast ja otsustas, niikaua kui wõim tema käes, kuninga kihlust Dragaga ärahoida.

Peaministri k. t. Petrowitsh wõis lahkumispalwe ära anda alles kell 4 p. l., sest seni oli kuningas Draga juures.

Kuningas wõttis Petrowitshi wastu wäga sõbralikult ja teatas, et ta Draga Mashiniga on kihlatud. Uhkusega näitas ta oma kihlasõrmust, mille poole minister tähendas:

„Ma usun, et majesteet on juba enam kui oma kihlusi pühitsenud proua Mashiniga."

(Järgneb.)

Tallinna sõnumid.

Linna eelarwe läbiwaatamine.

Wiimasel linnawalitsuse koosolekul jatkati linna 1924. a. eelarwe läbiwaatamist. Läbiwaadati trammi osakonna, linna aptoegi ja tapamaja eelarved. Üldiselt wõeti nimetatud eelarwetes mõned wähemad muudatused ette, kuna nende lõpulik wastuwõtmine tulewal nädalal ilmneb.

Järjekorraline linnawolikogu koosolek

peetakse ära keskmädalal, 10. oktoobril kell 6 õhtul raekoja saalis. Muu seas tuleb otsustamisele ka linna 1924. a. eelarwe läbiwaatamise kord, moodustades selleks kas erilise komisjoni ehk andes seda raha-asjanduse- ja rewisjoni-komisjoni hooleks.

Loengud Eesti muusika ajaloo üle.

Eesti muusika ajaloo üle korraldab loenguid laulu ja muusika seltsi „Ilo" iga reede õhtul k. 6, poeglaste gümnaasiumi aulas.

On juba ettekantud kaks loengut D. Orgussaar'i poolt „Eesti rahwalaulu tekkimise" ja K. A. Hermanni üle. Pärast loengut on muusikalised soolo ja koori ettekanded lauluseltsi „Ilo" poolt.

Osawõtjaid on olnud keskmiselt. On soowitaw muusika sõprade tähelepanu nende järjekorraliste loengute peale juhtida, sest eriti on wõimalus tutwuneda Eesti muusika ajalooga.

R.

Tallinna koolinoorsoo muusika ühingu peakoosolek ja tegewuskawa.

Reedel, 5. okt. oli Tallinna koolinoorsoo muusika ühingu peakoosolek. Päewakorras olid aruanded läinud aasta tegewusest, käesoleva hooaja tegewuskawa, walimised põhikirja järele ja läbirääkimised.

Tallinnas on antud möödunud kooliaasta jooksul muusika ühingu korraldusel hulk kontserte, neist üks Walgas, ning üks wäljaspool kodumaad — Riias.

Käesoleva tegewushooaja kawasse wõeti peale Eesti helikoolate tööde ka Soome ja Skandinaawia helikunsti töid, ja Liszti oratoorium „Kristus".

Koori koosseisus on ette tulnud mitmed muudatused, nii mõnedki õpilased on koorist lahkunud juba ning uued wilumaia jõud juure tulnud, kuid koorijuhataja hra M. Kasemets loodab, et korraliku ja energilise tööga lauljad koori wõimist suudawad endisesse kõrgusesse ja weel kõrgemale tõsta. Koorijuhataja arwab, et ka tänawusel hooajal korda läheb wäljaspool kodumaad kontserdiga esineda.

Lauluharjutused on M. Saare helitöödega alganud. Oratooriumi „Kristus'e" õppimist kawatsetakse peale jõulu iwabeaega alata.

—rd—

Trammiteenijate teenistuskorra määrused

on trammi-komisjoni poolt linnawalitsusele esitatud, kes nad juriskonsultile arwamise awaldamiseks andis.

Korjanduslehtedega „Pimedate abi" heaks.

Linnawalitsuse poolt on „Pimedate abi" seltsile luba antud 10. oktoobrist Tallinnas 50 korjanduslehega pimedate toetuseks korjandust toime panna.

Õnnenumbrid.

Loteriidel toob õnne nummer. Juba wanalajal usuti õnnelikke numbrid. Muidugi peawõiduks langeb õnnelikum number.

Eesti rahwa muuseumi loterii on praegu käimas, kus esimene wõit mitte wäike — terweni 500.000 m. Kes oskab ülesleida õnnenumbri, mis toob suure wõidu?

Tihti tullakse kindlaid numbrid küsima, kas on seda unes nähtud, targalt kuuldud jne. Nii on muuseumi käest mitmelt poolt nõutud numbrid 419, 1419, 91419. Kas need wõidawad?

Toome siin mõned artwud läinud loosimistest. Riigilaenu seniste loosimistel on esimese wõidu 250.000 m. saanud järgmised numbrid: seeria 3101 pil. 36, seeria 844 pil. 68, seeria 7158 pil. 34, seeria 4926 pil. 100, seeria 169 pil. 67, seeria 7895 pil. 99, seeria 2617 pil. 30, seeria 9123 pil. 35, seeria 8886 pil. 41, seeria 4315 pil. 89, seeria 6844 pil. 8, seeria 1055 pil. 80, seeria 9858 pil. 50, seeria 7960 pil. 41.

Tallinna muuseumi loteriidel on wõitnud: nr. 5852 — 100.000 m., nr. 42904 — 100.000 m., nr. 12139 — 500.000 m., wiimasel 1922. a. Tartu muuseumi loosimisel wõitis nr. 82791 — 100.000 marka.

Waewalt wõib sellest wäikesest reast kindlaid õnnenumbrid leida.

Iga number on enne loosimist wõidukõlbmuline ja kui kellegile õnn tuleb, siis ootamata.

Kes ei tahaks õnne osaline olla?

Eesti r. muuseumi loosimine pakub kaise jaoks paraja juhuse.

Ostetagu loos rutem, sest loosimise aeg lõpeb. (10. now.).

Piibumeestele „Laewa tubak" on jälle igalpool saada.

Teater ja muusika.

„Estoonia" teater.

Täna, pühapäewal, kell ½3 p. l. Offenbachi fantastiline ooper „Hoffmanni lood". **Olympia osas külalisena pr. R. Kitten,** kes silmapaistwana koloratuurlauljana meie publikumile tutwunes esinemistega hiljutistel Smirnoffi kontserdidel; Lindorf-Coppelius-Dapertutto-Mirakeli osas Karl Wiitol. Õhtul kell ½8 „Ühnus", Molière'i komöödia 5 waatuses. Mimiosas Hugo Laur.

Homme operetirahwaetenduseks „Kerjus üliõpilane" Karl Otsaga nimiosas. Teisipäewal esimene Smirnoffi külaskäigu etendus: kantakse ette Verdi ooper „Rigoletto".

Soome „Lauu Miehet"

wiimane alandatud hindadega kontsert „Estoonia" kontserdisaalis on täna, pühapäewal, 7. okt. l. a. kell ½2 päewal. Juhatab hra W. Rautawaara. Uus eeskawa.

Pääsetähed 25—150 margani eelmüügil teaatri kassas.

Sport.

Tartu reaalgümnaasiumi ja H. Treffneri asutatud humanitaargümnaasiumi meeskondade wahelise jalgpalliwõistlus, mis peeti 4. okt. Ak. sp. kl. platsil, lõppes 0:0.

Ad. K.

Karskustöö alalt.

Karskusliit karskustegelasi kasiwatamas.

Neljapäewal, 4. sp. peeti karskusliidus esimest stipendiaatide karskuseksami. Kirjaliku töö teemiks määrati eksamikomisjoni poolt, kuhu kuulusid W. Ernits, Dr. J. Wilms ja J. Johanson, tulewaste karskustegelaste kohane aine: „Praeguse karskusliikumise seniseid saawutused ja tähtsamad ülesanded". Eksami wõib üldiselt hästi korda läinuks pidada.

Siinkohal olgu tähendatud, et karskusliit tahab tegelaste ettewalmistamise peale kõige suuremat tähelepanu pöörda. Selle otstarbega on korraldatud seni mitmed lühemaajalised karskuskursused. Tulewal aastal tahetakse Tartus ära pidada pikemaajaline kursus, kuhu peale oma maa lektoriie weel paremaid Saksa ja Soome karskustegelasi õpetajateks tahetakse kutsuda. Kursuste aeg on kawaisetud koolitöö wahe-ajal, nõnda et kooliõpetajatel wõimalus oleks neist osa wõtta.

Peale selle üldise kursuse tahetakse korraldada mitmel pool kohtadel wähemaid kursusi.

Ülesitutele rohkem arenenud ja lootustäratawatele tegelastele tahetakse wõimalus anda wäljamaal end täiendada.

Wõiks weel nimetada wõistluskirjutuste teeme; neid on karskusliit hea eduga ülikoolis praktiseerinud; samuti on wõistluskirjutuste teeme üksikute eriküsimuste kohta wälja kuulutatud. Isegi noorsoole on seni juba kaks wõistluskirjutust korraldatud, kuna kolmas mõne päewa eest wälja kuulutati.

J. J.

Kirjandus.

Maailmakirjanduse ajalugu.

Maailmakirjanduse ajaloo wäljaandmisega on E. kirjanduse seltsi koolikirjanduse toimkond nii kaugel, et esimene osa sellest — Greeka kirjanduse ajalugu — prof. Zielinsky teose tõlkena dotsent Baumanni toimetusel loodetawasti käesolewa aasta lõpul walmis saab.

—t—

„RUBEROID"
onkõige odawam ja parem katusekatmise-materjal.
Peaesitaja kontor „Edasi" Tallinn, Sauna tuul. 3, Telef. 3-69.
Ruberoidi müüakse paremates ehitusärides.

E. R. Muuseumi loositähega wõidate 500.000 mrk. ainult 50 m. eest.

Autorite kirjast. ilmuwad 11. oktoobril s. a.:

1. K. R. Weski ja J. Grünthali «Aritmeetika ja Geomeetria» IV õppeaasta, 3 trükk. Endise trükiga wõrreldes täiendatud geomeetria kursuse ja umbes 700 ülesande wõrra. Hind 80 mrk.
2. J. Koppeli „Maateaduse ülesannete kaustik", V õpeaasta (Aafrika, Aasia, Austraalia, Ameerika). I wihk. Redigeerinud D. Koppel ja S. Sütt. Hind 20 mrk.

Pealadu W. Tammanni kirjastuses
Tartus, Tähe uul. 80, telefon 444.

Seaitsamast on endiselt saada:

1. Tammann—Rulli „HUWITAJA" I jagu. Aabits ja alglugemik I õppeaasta jaoks. II parandatud, täiendatud ja wärwiliste piltidega kaunistatud trükk. Hind 100 mrk.
2. Tammann—Rulli „HUWITAJA" II jagu. Lugemik II õppeaasta jaoks. Hind 160 mrk.
3. ja 4. Rulli „Õigekirja algharjutused" I ja II wihk. Hind à 40 marka.

Hiina keele eriteadlasega Setumaal õpereisil.

Nagu juba waremini ajalehtedes kirjutatud, wiibib praegu Eestis Hiina keele eriteadlane, Leipzigi ülikooli eradotsent ja Leipzigi rahwateadusliku muuseumi üks teaduslikeist korraldajaist Dr. Eduard Erkes ühes oma abikaasaga, Eesti keele õppimise ja Eestimaaga kutwunemise otstarbel, ühtlasi ka ainete kogumiseks Leipzigi ülikooli juures asuwa Ida-Euroopa instituudi Soome-Ugri osakonna Eesti jaoskonna ja Leipzigi rahwateadusliku muuseumi Eesti osakonna jaoks. Proua Erkes, kunstnik ja kunstiajaloolane, on suuresti huwitatud Eestis leiduwaist kunstiwaradest, rahwariietest, wanust kirikuist jne., olles abiks oma mehele Eesti ainete kogumises.

Kõnekoosolek Petseris.

Et wälismaa külalisi Setumaaga tutwustada, sõitsime pühapäewal 30. sept. Petserisse. Siin oli kella 2-ks Petseri haridusseltsi poolt kõnekoosolek korraldatud, kus Dr. Erkes kõneles Eesti keeles Saksa tööliste karskusliikumisest (Dr. Erkes on ka poliitikast ja karskusküsimusest huwitatud) ja nende ridade kirjutaja Ameerika reisi muljetest. Koosoleku algul oli rahwast üle 10 (harilik hiljaksjäämise mood), lõpul aga 1. algkooli suurem klass rahwast pea täis.

1. Setu põllumeeste seltsi awamine.

Sama päewa õhtupoolel k. 4 pidi olema Katsalowa külas esimene Setu põllumeeste seltsi pidulik awamine, millest hra Sommer meid kutsus osa wõtma. Et see eriliselt hea juhusena tundus Setumaaga tutwunemiseks, sõitsime k. 4-ks sinna, kuid pidime k. ½7-ni ootama, enne kui awamispidustused alustati. Wõõrastele oli nii pikk wiiwitus igatahes pahasti üllatáw uudis, olgugi iseloomulik Eestile.

Awamispidu oli iseeneseest huwitaw, olgugi külmas rehealuses, mis ei lubanud täie mõnuga anduda pidu meeleolule. Uut seltsi terwitati naabrusseltsidest, Petseri haridusseltsist, linna- ja maakonnawalitsuse ja teiste poolt; isegi põllutööministrilt oli telegramm. Nende ridade kirjutaja toonitas karskusliidu nimel, kui tähtis on põllumehe edasijõudmisele ja jõukamaks saamisele tema enese ja kõigi põllul töötawate inimeste karskus, mis hoiab põlluharimise jaoks kokku palju terwist ja kehalist jõudu, aega ja raha. Dr. Erkes arwab, et niihästi maaseaduse kui ka üldse poliitilise edumeelsuse suhtes Eesti on heaks eeskujuks Saksamaale, kelle rahwa esitajana tema esimesele Setu põllumeeste seltsile õnne soowib. Dr. Erkes lubab ühtlasi Saksamaal Eesti olusid, iseäranis Eesti maaseadust õiglasemas walgustuses esitada, kui seda on seni tehtud.

Õige temperamentliku ja mõjuwa pidukõne pidas Saamuel Sommer, Eesti ja Setu rahwa minewikku olewikuga wõrreldes ja selleşt järeldusi tehes ja esimese Setu põllumeeste seltsi asutamise tähtsust toonitades. Kõnele järgnes riigilaul, mis üllatusena selle nurga setudele täiesti omasena tundus.

Pidu puhul esines esimese Setu haridusseltsi laulukoor, kanti ette mingi näitemäng, mis iseeneseşt hästi korda läks, kuid mille nime mul siiski korda ei läinud teada saada. Peale selle oli weel ilulugemisi, pidu õhtusõõk hulkade kõnedega ja tants.

Üldmulje pidust jäi hea. Isegi ühtegi purjus inimest polnud näha, mis näitab, et karskusmõte isegi Setumaal oma mõju hakkab awaldama.

Petseris.

Petserisse sõitsime tagasi ühisel suurel autol, lõbusate laulude ja naljade saatel.

Järgmisel päewal oli Petseris laat. Külalistel, eriti proua Erkesil oli wäga huwitaw waadelda rahwariietes Setu noorikuid ja neidusid. Ka otsisime laadalt Setu naiste hõbedaseid rinnaehteid, kuid asjata: nende müügiks nõutawat nüüd eraldi luba ja hõbedaproowe, mis aga müüjad on eemale peletanud, kuna need rinnaehted, sõled ja kaelakeed enne Petseri laatade ilu ja uhkus olid. Kahju!

Petseri kloostri ja kirikute waatlemine pakkus külalistele wäga suurt huwi, eriti proua Erkesile, kes mõnedki joonistussõitsed tegi ja weel korra Petserisse tagasi lubas tulla pikemaks ajaks joonistama. Ka muidu pakkus Petseri elu palju huwitawat. Ühes Wene wanamehes leidis proua Erkes kunstiajalugudest tuttawa apostel Peetruse elawa algkuju, kes aga ennast wäga realistlikult ülewal pidas eht Wene moodi põrandale sülgades!

Pihkwa järwe rannal.

Petserist sõitsime Irboska jaama ja sealt toredat Pihkwa järwe ja selle rannal leiduwaid Wene külasid waatlema. Mina pean isiklikult Pihkwa järwe lõuna otsa oma saartega ja poolsaartega ja Wene maapoolse kaldaga üheks maalilisemaks kohaks Eestis, ja külalised olid samas arwamises. Wene külades pakkusid huwi maalitud wärawad ja puulõigetega akna- ja katuselauad. Kahju, et need üldised pole, sest sel korral awaldaks Wene küla töepoolest sügawasti mõjuwa omapäraşe kunstilise üksuse mulje. Ka Petshki Wene kiriku maalid huwitasid — külakiriku jaoks igatahes wäga head! Eriliselt huwitasid Wene kirikute laia seina moodi ehitatud kellatornid Petseris, Petshkis ja Sennos ning Irboskas.

Wene riigi hälli kohal. Irboska eestlastest.

Wana-Irboskas waatlesime keskaegist kindlust ja wana linnamäge, mis prof. Tallgreni arwates juba enne slaawlaste tulekut olemas oli ja millel arwatakse muinasjutuline Truwor asunud olewat. Ka näidatakse seal üht hauakiwi maagiliste ruutkirjadega, mida öeldakse Truwori haud olewat. Peterburi arhäoloogid olewat kunagi seda hauda uurinud, kuid tagajärjed pole mulle teada.

Looduse ilu poolest pakkus huwi Brodi küla, orus, milles tosin weskit ükstõistest ülemal asumas, nagu Shweitsis. Brodi mõldrid on pea kõik eestlased. Ka Kolossowka mõisa ümbruses on Eesti asunike.

Irboskas kuulsin, et seal paar aastat tagasi asutatud Petseri haridusseltsi Irboska osakond praegu warjusurmas wiibiwat. Kahju! Juhtisin hiljemini Petseri tegelaste tähelepanu selle peale, et seda elustada tuleks. Irboskas hiljuti asutatud Eesti kool awatawat uuesti.

Irboskast Petseri sõitsime laial Wene tööwankril — muud sõiduriista polnud saadawal. See tegi aga suurt lõbu omade piiramatute istumiswõimalustega.

Majandusline elu.

Ehituskiwide walmistamine põlewkiwist.

Kohtla kaewandusse ehitatakse sellekohane wabrik.

Põlewkiwi on hakatud wiimasel ajal ikka rohkem ja rohkem tarwituse wõtma. Tema tarwitamisest jääb aga suurel hulgal tuhka üle, mille koristamine suurt kulu ja tüli teeb. Läinud aastal hakkas riigi põlewkiwitööstus katseid tegema tuha ärakasutamiseks, mis häid tagajärgi andsid. Nimelt purustatakse tuhk ja muud ülejäänused (semendi peensuseni ning walmistatakse selest ehituskiwa.

Sellekohane wabriku sissesead on riigi põlewkiwitööstuse poolt wäljamaalt tellitud ning peab lähemal ajal kohale jõudma. Wabriku ülesseadmise järele hakkab riikline põlewkiwitööstus seal suuremal arwul ehituskiwa walmistama. Nagu katsed on näidanud, on põlewkiwist pressitud ehituskiwid hästi wastupidawad külmale ja niiskusele.

Kuuldawasti kawatseb ka Tallinna linna elektrijaam omale jaamahoone taha Kalaranda sarnase wabriku ehitada, kuna elektrijaama kütmine lähemal ajal osaliselt põlewkiwi peale üle wiiakse. Ülejäädawast tuhast hakatakse ehituskiwa walmistama, millest linnawalitsuse tarwidusi sellel alal loobetakse katta.

Toiduainete wäljawedu augustikuul.

Augustikuu jooksul on riigi statistika keskbüroo wäliskaubanduse andmete põhjal Eestist mitmesuguseid tähtsamaid toiduaineid järgmisel määral wälja weetud:

Terawilja — 9 puuda — 1.900 marga wäärtuses, jahu — 2 puuda — 400 marga wäärtuses, tangusid — 1 puud — 200 marga wäärtuses, kartulid — 138.405 puuda — 11.072.300 marga wäärtuses, piiritust — 7.800 puuda — 23.712.000 marga wäärtuses, seega umbes 4 protsenti meie augustikuu üldwäljaweost; liha ja lihakaupa — 783 puuda — 1.989.100 m. wäärtuses, wõid — 20.640 puuda — 82.556.000 marga wäärtuses ehk 18,2 protsenti meie augustikuu üldwäljaweost, juustu — 59 puuda — 139.700 marga wäärtuses, munc — 1.077 puuda — 1.507.800 marga wäärtuses, kilu — 1 puud — 1.200 marga wäärtuses, õlikoogisid ja muud loomatoitu — 50 puuda — 3.000 marga wäärtuses, ning mitmesuguseid teisi toidu- ja maitseaineid wähemal arwul.

Üldse on augustikuu jooksul toiduaineid Eestist wälja weetud — 161.409 puuda — 12.345.578 marga wäärtuses

Kõige suuremal määral on toiduaineid wälja weetud Rootsimaale, umbes 48 miljoni marga wäärtuses, siis Inglismaale — 37.500.000 marga wäärtuses ja Soomemaale — umbes 13.400.000 marga wäärtuses. Teistesse riikidesse on toiduaineid wähemal aarwul wäljaweetud.

Sisse on toiduaineid sama aja jooksul weetud — 600.434 puuda — 188.184.828 marga wäärtuses, peaasjalikult Saksa-, Inglise- ja Wenemaalt.

Elusloomade wäljawedu augustikuul.

Augustikuu jooksul on riigi statistika keskbüroo wäliskaubanduse statistika põhjal Eestist elusloomasid järgmisel arwul wälja weetud:

Hobuseid — 18 tükki — 630.000 marga wäärtuses, sarwloomi — 2.627 tükki — 21.016.000 marga wäärtuses ja sigu — 98 tükki — 648.800 marga wäärtuses.

Üldse on elusloomi wäljaweetud — 3.066 tükki — 22.885.700 marga wäärtuses.

Elusloomi on weetud Soomemaale — 2794 tükki — 20.407.400 marga wäärtuses, siis Lätimaale — 122 tükki — 1.278.300 marga wäärtuses ning Rootsimaale — 150 tükki — 1.200.000 marga wäärtuses.

Sisse on weetud sama aja jooksul elusloomi Saksamaalt 2 tükki suguloomadena — 51.000 marga wäärtuses.

Poola rahaolude parandamine.

Läbirääkimised 50 milj. dollari wälislaenu saamise üle. — Emissioonipanga asutamine.

Poola rahaminister Kuharski on Warssawi lehtede esitajatele seletusi annud oma hiljutise wäljamaareisi tagajärgede kohta. Minister tähendab muu seas, et walitsusel on praegu tähtis arutada kolme küsimust, nimelt eelarwe tasakaalustamist, marga stabiliseerimist ja rahareformi. Eelarwe tasakaalu seadmine ja marga stabiliseerimine on wõimalik ainult wälislaenu kaudu. Minister on neist kawatsustest teatanud Inglise rahaministrile ja Inglise pangale ning ühele suurte pankade ühingule.

Praegu peetakse läbirääkimisi 50 milj. dollari laenu saamise Inglismaalt. Laen oleks pikaajaline 7,5—9,5 protsendiga. Tingimised on samasuguse nagu need hiljuti antud wäikeliidule. Mis puutub rahauuendusesse, teostatakse see emissioonni panga asutamise kaudu, mille nimelisi osatähti wõiwad omandada ainult Poola kodanikud. Panga asutamise üle peetakse läbirääkimisi ka Morgani pangaga.

Eeltöö on juba niikaugele jõudnud, et parlamendi nõusolekuga wõiks pank juba praegu alustada oma tegewust. 150—200 milj. kuldfranki põhikapitaalist kuulub Poola riigile, ülejäänud osa Poola osanikkudele.

bb.

Leedu eelarwe.

Leedu president on kinnitanud riigi 1923. a. eelarwe. Riigi korralised tulud on 184.009.307 ja erakorralised 14.653.840 ehk kokku 198.663.156 litti. Korralised kulud on 158.575.616, erakorralised 38.742.040, riigiwõlgade protsendid 1.445.500, kõik kulud kokku 198 milj. 663.156 litti. Leedu käesolewa aasta eelarwe on seega tasakaalu wiidud (1 Leedu litt = üks kümmnendik dollarit).

bb.

Puumaterjaali müük Soomes.

Kuidas Helsingist „Times Trade Suppl" kirjutatakse, on puumaterjaali müük Soomes wiimasel ajal wäike olnud. Arwatakse, et wähemalt 250.000 standarti ehk umbes 80% tänawu saetud puumaterjaalist müümata.

Wenemaa ostab Norrast ja Rootsist paberit.

Wene paberitrusti esimees on „Times Trade Suppl." teatel Norras ja Rootsis käinud, kus ta palju paberit ja itselulooset Wenemaa jaoks on tellinud. Olla ostetud headel krediiditingimistel. Soome paberiwabrikute liit on Wenelt 1500 tonni ajalehepaberi peale tellimise saanud, aga peab kolm kuud tasusaamise peale ootama.

Hindade kõikumine Inglismaal.

„Times Trade Suppl." ülewaade näitab, et puuwillad 20. sept. kuni 26. sept. alaliselt odawamaks läksid. Head keskmised Ameerika puuwillad maksid 27. sept. Liverpoolis 16,95 pensi nael.

Willad läksid septembrikuu teisel poolel kõik sordid kallimaks. Prantsusmaa on tänawu suur willaostja, sest frangi kurs hoiab tööpalgad odawad ja annab töösturitele wõimaluse kasu saada.

Siidi hind oli septembrikuu lõpul märksa kallim kui waremalt, aga tõusmine näib olewat seisma jäänud. Hiina siid on kuguni odawamaks hakanud minema.

Nisujahude hind seisis Londonis endisel kõrgusel. Paremad Kanaada nisud läksid odawamaks, Ameerika talinisud kallimaks ja Inglise oma nisud seisid 19.—26. sept. püsiwas hinnas.

Riis on nüüd kallis. Jaapani õnnetus on selleks mõjuw olnud.

Tseiloni ja Jaawa tee ja Costarika kohwi on odawamaks läinud. Brasiilia Santos kohwi seisab endises hinnas.

Õliseemnete hind oli septembris püsiw, aga õlikookidel tõusis ta.

Metallidest on wasel hind juba pikemat aega wõrdlemisi püsiw. Nikkel on kallinenud, Inglise tina ja tsink niisama. Seatina kallines septembrikuu alguses ja püsis pärast seda paigal. Toores raud on jälle odawamaks läinud. Teras kallines septembrikuu keskpaigas ja jäi siis tõrgemasse hinda püsima.

Kiwisütel tõusis hind septembrikuu teisel nädalal ja on siis 26. sept. kindel seisnud.

Kunstwäetiste hind seisab wiimasel ajal ühekõrgusel.

Belgia linaturult.

Gentist teatatakse „Times Trade Suppl", et Belgia linaturul suur elawus walitseb. Belgia oma tööstorid, keda nädalate kaupa nähagi ei olnud, on palju ostma hakanud. Hinnad tõusewad. Valti linu oodati neljal aurikul.

Kuttu rikkaks saab E. R. Mouseumi loositähe omanik: **50 m. eest saate 500.000 marka.**

Turu teated.

Tallinna turu ülewaade laupäewal 6. oktoobril.

Rahwast turul rohkesti, samuti on ka maamehi juurewilja ja piimaga rohkesti turule ilmunud. Üldiselt walitseb elaw tegewus.

Lihaturul küsitakse sealiha naelast 42—48 marka terwe sea wiisi ostes, naelawiisi ostes hinnad kõrgemad. Soolatud sealihast küsitakse kuni 50 marka naelast. Loomaliha hind kõigub 15—28 marga wahel, terwe looma ehk puudawiisi ostes hinnad weidi odawamad. Wasikalihast küsitakse 17—27 m. naelast; lambaliha naelast küsitakse 20—30 marka. Teeworst maksab 42—48 m. nael. Suitsuworst 80—90 m.

Terawiljaturul püsiwad hinnad. Maamehi wiljakoormatega silma ei puutu. Wilja müüakse ainult wäheses mõõdul wahelikauplejate laudade pealt. Ostjaid wähe. Nukki puudast küsitakse 270—300 marka, nisujahu puudast 400—420 m., odrajahu puudast 360—380 m., odratangu naelast küsitakse 10—12 m., otradest toobiwiisi müües 16 marka toop. Herneste eest küsitakse 15—30 marka naelast, kamajahu maksab 20—21 m. nael, riis 16—18 m. nael.

Leiwa naelast küsitakse 6 m. 50 pn.—7 m., sepiku ja peenleiwa naelast 12—18 m. Saiast 15—20 m. nael. Terwe leiwa ehk saia wiisi ostes hinnad wähe odawamad.

Kalaturul küsitakse räime naelast 12—15 marka, kiludest 12—15 m. Suitsetatud räime tünnne maksab 10—12 m. Soolatud silgud maksawad 9—10 m. nael, heeringad 15—20 m. nael; ahwena naelast küsitakse kuni 15 m., haugidest 12—17 marka, siiadest kuni 40 m., angerjatest 50—55 marka naelast, kala suuruse järele; koha-kaladest kuni 30 m. Peale selle on turul ka rohkesti suitsetatud kalu müügil.

Piimasaaduste turul küsitakse rõõsapiima toobist 18—20 m., kõogiwõist 80—85 marka, lauawõist 90—105 marka, kohupiima naelast küsitakse 10—14 m., hapukoor maksab 80—84 marka nael.

Juurewilja turul küsitakse kartuli tsentneriust 100—120 m., toobiwiisi müües 6—7 m. toop; kaalikatest ja peakapsastest küsitakse 5—6 m. naelast, porgandi toop maksab 12 marka, sibula naelast küsitakse 17—20 marka. Hapukapsa naelast küsitakse 10—12 marka.

Aiawilja turul maksawad wärsked kurgid 5—20 m. tükk, lillekapsad maksawad 10—25 m. pea; [illegible] herned 30—40 m. toop.

Marja- ja õunaturul küsitakse õuna toobist 15—20 m., tüükiwiisi hinnad mitmekesised. Pohlamarja toobist küsitakse 20—25 marka.

Muud toiduained: kanamuna paar maksab 15—16 marka; mee nael 75 marka.

Eesti lihaturu hinnad.

Septembrikuu lõpul olid lihahinnad Eesti tapamajades järgmised:

Elusloomade puuda hind:

	Tallinnas:	Tartus:	Wiljandis:
Septembril	24.—29.	24.—29.	22.—28.
nuumatud	550—560	250—450	440
keskmised	500—520	—„—	400
lahjad	450—460	—„—	360
Tapetud loomade p. hind:			
nuumatud	750—850	400—900	700
keskmised	600—700	—„—	600
Elusmasikate naela hind:			
nuumatud	20—25	8—14	13
keskmised	15—20	—„—	11
Tapetud wasikate naela hind:			
nuumatud	30—34	12—22	25
keskmised	25—29	—„—	20
Tapetud sigade naela hind:			
nuumatud, üle 6 puuda raske	41—44	35—36	37
keskmised, üle 6 puuda raske	39—40	—„—	35
Tapetud sigade hind alla 6 puuda:			
nuumatud	41—44	35—44	37
keskmised	39—40	—„—	35
Elusspõrsad, nael	45	—	—

24.—29. septembrini on Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

Kariloomi	1045
Wasikaid	336
Sigu, üle 6 puuda raske	305
Sigu, alla 6 p. raske	340
Põrsaid	544

Wõituru ülewaade septembrikuu lõpul.

24.—29. septembrini 1923. a. on Eestist wõid wäljaweetud:

Inglismaale	487 tünni
Rootsimaale	446 „
Daanimaale	216 „
Wäljaweoks kõlbmata	52 „
Kokku	1.201 tünni.

24.—29. sept. tõusid hinnad Inglise turul. Nõudmises ei ole suurt elawust. On märgata hea wõi wähenemist. Järgmise kahe kuu jooksul arwatawasti jääwad hinnad kindlaks ehk isegi tõusewad weidi, mis aga nõudmisest äratippuw on.

Eesti wõi maksis Inglise turul 24.—29. sept. I sort — 194 — 196 s.

28. sept. s. a. alates maksis P. K. „Estoonia" 13 p. alla hinnatud eksport wõi eest 115 mk. nael.

Londonis olid wõi hinnad 4. oktoobril järgmised: Daani wõi 202 shillingit — per cwt. Ida-Meremaa wõi 190 — 196 — per cwt. Eesti wõi 184 — 190 — cwt.

P. K. „Estoonia" wõi wäljawedu.

3. oktoobril 1923. a. saatis p. k. „Estoonia" — Rootsimaale 100 tünni wõid ja 50 kasti mune.

Kursid.

Tallinna börse kursisedel.

6. oktoobril 1923. a.

Waluuta	Tehtud	Ostjad	Müüjad
1 dollar	—.—	346½	347½
1 naelsterling	—.—	1581.50	1588.50
1 milj. Saksa m.	—.—	—.—	1.25
100 Soome marka	—.—	924.—	934.—
100 Rootsi krooni	—.—	9210.—	9260.—
100 Taani krooni	—.—	6150.—	6250.—
100 Prantsuse fr.	—.—	2075.—	2125.—
100 Holladi guld.	—.—	13625.—	13725.—
100 Läti rubla	—.—	133,25	136,75
100 Tšehho-Sl. kr.	—.—	1045.—	1075.—
1 kuld rubla	—.—	170.—	—.—
100 Itaalia liiri	—.—	1570.—	1600.—
100 Helweetsia fr.	—.—	6250.—	6300.—
Obligatsioonid:			
E. W. wõidulaen	—.—	100.—	113.—

Toimet. saadetud kirjandus.

Raamatukogu nr. 1, raamatukogu asjanduse ajakiri. Mai 1923., Eesti raamatukoguhoidjate ühingu wäljaanne, hind 50 mk.

Laul õnnest, O. Luts. Draama kolmes waatuses, 2. trükk, Noor-Eesti kirjastus, Tartus 1923.

Nõiduse kütkes, muinasjutt kolmes waatuses. Taaiwet Mutsu kirjastus, 1923., 41 lk.

Ringmäng, Arthur Schnitzler, kümme kahekõnet, Saksa keelest J. S. Taaiwet Mutsu kirjastus, Tallinnas 1923.

Wilhelm Tell, Friedrich von Schiller. Näidend wiies waatuses, A. Haawa tõlge. A. Haawa kirjastus, 1923.

Ühistegelised ühised nr. 43, reebel, 5, okt. 1923.

Kasjolkas.

Teel Irboskast Petseri juhtisin Dr. Erkesi tähelepanu wenestamiskäigu üksikasjadele Ida-Setumaa külades, kuna aga Lääne-Setumaal üksikud Wene külad on setustamas. Peatusime Kasjolkas, suurimas Setu külas. Waatsime Setu kooli wiletsas talumajas ja praegu üleskerkiwat 4-miljonilist hiigla koolihoonet (18 sülda pikk, 10 sülda lai, kahekordne). Nii on mõnikord ajaloo käik: jaunaütist jatutakse paleesse! Pärisime ka Setu rahwariideid; Setu naised ehtisid proua Erkesi ehtsaks Setu noorikuks, millisena ta igatahes palju kenamana näis, kui modernina euroopalasena.

Dr. Erkes olekski kogu ülikonna omandanud Leipzigi rahwateaduslikule muuseumile, kui oleks raha jatkunud. Lubasime seda hiljemini teha, kui kawatsetawate loengutega seks raha kogub.

Kasjolkas kuulsime, et uue Wilo wallawõukogu olewat wõtnud läbirääkimiste keeleks Wene keele, olgugi, et seal kõigest mõni wenelane on, kuna setusid üle 10 on. Kasjolka meeste seletuste järele on siin puhtpraktiliselt seisukohalt wälja mindud: setud oskawad Wene keelt, wenelased aga Eesti keelt mitte! Et tõlkimisega mitte aega raisata, kõnelbawat Wene keeles! Nii on wenelased praegugi faktiliselt eesõigustatud seisukorras, milles aga igatahes edaspidi muutus peab sündima.

Karskus- ja kultuuritöö Setumaal.

Petseris olles kuulsin huwitawaid üksikasju karskusmõtte arenemisest. Mitmed Petseri juhtiwad tegelased on omawahel mõnekuulisi lepinguid teinud täiskarskuse pidamiseks. Mitmed tegelased ongi täiskarsklasteks ja ühtlasi aktiiwseks karskustegelasteks saanud. Petseri haridusseltsi asus juba paar aastat tagasi täiskarskuse seisukohale, ja sellest ajast alates on kõik tähtsamad seltskondlikud ettewõtted alkoholist wabad, nagu eelpool kirjeldatud põllumeeste seltsi awaminegi. Ka laiemate rahwakihtide hulgas awaldawad kahtlemata mõju need könekoosolekud, mida seni õige suurel määral on peetud Eesti karskusliidu toetusel Setumaa apostli S. Sommeri ja Petseri haridusseltsi korraldusel. Ainult selle aasta 8. märtsist 1. augustini on 98 rahwakoosolekut 83 külas 12 inimese poolt ära peetud, kogusummas aga setude ristimisest alustades wähemalt 400 ümber umbes 50 kõneleja poolt. Neil koosolekuil on käsitatud kõiki Setumaa haridus- ja majandusellu puutuwaid küsimusi, karskusmõtet nendega parajal kohal ja parajal määral sidudes. See annab häid tagajärgi niihästi üldkultuurilise arenemise kui ka karskusmõtte edenemise sihis.

Tagasisõit.

Petserisse jõudes maalis proua Erkes weel mõned kawandid kloostri kirikuist. Ohtuse rongiga sõitsime Tartu, korraldama Dr. Erkesi loenguid Leipzigi rahwateaduslik muuseumi Eesti osakonna ja Ida-Euroopa instituudi Soome-Ugri osakonna heaks. Loodan, et meie seltskond nende loengute tähtsust hinnata oskab.

W. Ernits.

Wastutaw toimetaja A. Tupits.
Wäljaandja kirjastuse osaühisus „Kaja."

Estoonia teaater

Pühapäewal, 7. oktoobril
kell pool 3 p. l.

„Hoffmanni lood"

Jacques Offenbachi fantastiline
ooper 3 waat.

**Olympia o as külalisena
pr. R. Ritten**

— —

kell pool 8 õhtul

„Ihnus"

Molière'i komöödia 5 waatuses.

— —

Esmaspäewal, 8. oktoobril
Operetti-rahwaetenduseks

„Kerjus üliõpilane"

Millöckeri operett 3 w.

— —

Teisipäewal, 9. oktoobril
kell pool 8 õhtul.

**Dimitri Smirnoffi esi-
mene külaskäigu etend.**

„Rigoletto"

Werdi ooper 3 waatuses.

Pääsetähed eelmüügil teaatri kassas kella 10—1 p. ja õhtul kella 5 peale. Reisibüroos äri päewal kella 8—4 ja pühapäewiti kella 10—1.

Draamateaater.

Kolmapäewal, 10. okt.
Rahwaetenduseks

„Hommikust keskööni"

Georg Kaiseri näidend 7 pildis.
Lawastus P. Sepp.

— —

Laupäewal 13. okt.
Esietenduseks

„Hunt"

Defens Molnar'i naljamäng
kolmes waatuses.

— —

Pühapäewal, 7. oktoobril
Rahwaetenduse hindadega

„Wahetus"

Paul Claudel'i näidend 3 w.
kell pool 8 õhtul.

Kassas müügil abonnemendi-kaardid täiskasvanute ja laste esietenduste peale.
Pääsetähtede eelmüük igapäew kella 11—1 e. l. ja 5—8 õht. teaatri kassas ja Reisibüroos kella 10—4 p. l.

„Estonia' kontsertsaal.

Pühapäewal, 7. oktoobril.
Estonia sümfooniaorkestri

6 rahwakontsert

Juhatab **R. Kull.**
Solist prl. **W. Riives** (klaver).
Algus kell pool 8 õhtul.
Pääsetähed 50—100 marga.

T. E. Käsitööl. Aw. Selts

Pühapäewal, 7. oktoobril s. a.
„Lootuse" ruumes
W. Tartu mnt. 25.

Basaar

loterii-allegriga.

Tants.

Algus kell 2 päewal,
lõpp kell 2 öösel.
Juhatus.

Estoonia kontsertsaal.

Kolmapäewal, 10. oktoobril

Aino Kallas'e kirjanduslik õhtu

Esineb:
1.
Bernhard Riives
waheaeg.
2.
Lasnamäe walge laew
waheaeg.
3.
Finis Poeseos

Algus kell pool 8 õhtul.
Pääsetähed 25—200 marga
eelmüügil teaatri kassas.
Estoonia kontsertbüroo.

Kuuekordne kivi

maja

Stebliinis, Salsamäal, odawa hinnaga müüa. Lähemat: Pärnus, Süpeluse uul. 14, krt. 4. B. Mill.

Miljon dollarit

et wõi Teile mitte kinkida, aga seda summat wõin Teile aidata koguda, kui Teie hügieenilise puuwillaga warustatud, köige paremast materjaalist walmistatud, **kahekordsele Eestis höbeu-rahaga kroonitud**

paberossikestasid „Union"

tarwitate ja oma maitse järele tubakat walides ise paberosse topite. Kujutage ette, missuguse kapitaali aasta jooksul walmis-paberosside ostmisega maha wiskate!!! Paberossikestad „Union" saada igas kaupluses linnas ja maal.

Nõudke ja tarwitage!!!

Paberossikestade tehas „Union" Tartus,

Riia uul. nr. 87 — kõnetraat 376.

Kolm wähepruugitud Länzi wabriku iseseisvat

lokomobiili

ja üks **vehepekfumasin** kohe odawa hinnaga müüa.

Tallinn, Inseneri uul. 3; masinatewabrik K. Jürgens.

15. oktoobril 1923. a. kell 13 saawad Pärnu sadamakapteni ruumes ärapeetud

suusõnalised enampakkumised,

milledele kolme päewa pärast sealsamas ja sama kella ajal järelpakkumised järgnewad,

Pärnu sadama töökoja

inwentaari äramüümiseks.

Lähemaid teateid tingimiste üle wõib saada Pärnu sadamakaptenilt ja meriasjanduse peawalitsuse kantseleist igal äripäewal kella 10—14.

Meriasjanduse peawalitsus.

Omblusmasinaid
Jalgrattaid
Kirjutusmasinaid
Koorelahutajaid ja kudumisemasinaid
on müüa
TARTUS Aleksandri uul. 2
WILJANDIS Kauba uul. 2
Wabriku esitaja NIKOLAI NAARIS

Imestust äratab
on eht
„MUNDLOS-ORIGINAL-VICTORIA"
õmblusmasin,

mis õmbleb edasi- ja tagasi-pidi ja palju riiet ilma mürata. Kunstitkanduse kursused matsuta. Malsust wõetakse ka osakauba, mille juures hindu ei tõsteta.

Suur wälisawalik õmblusstidi.

Lier & Rosbaum

Tallinn, Rataskaewu uul. 5.

Estoonia kontsertsaal

Pühapäewal, 7. oktoobril
kell pool 2 päewal.

Soome „Laulu Mehet"

wiimane alandatud hindadega

kontsert.

Juhatab **W. Raudawaara.**
Uus eeskawa.

Pääsetähed 25—150 marga eelmüügil teaatri kassas.

Uus, suurema tiiübiline

Hollandi tuuleweski

hea, sisseseadega juhtumisi odawalt müüa. Sünnis ka mootori sisseseadmiseks. Järel küsida kirjalikult ehk suusõnaliselt Pärnust, Tallinna Posti uul. nr. 15, majaomanikult.

Tallinna linnawalitsus wajab

sekretäri abi

Nõutaw wilumus kantseleitöödes ja asjaajamises ja Saksa keele täielikult oskamine. Soowitaw juriidiline haridus ja Inglise ehk Prantsuse keele oskamine. Kandideerida soowijatel tulewad sellekohased soowiawalduseg ühes curriculum vitae'ga sisseanda kuni 16. skp. Lähemaid teateid saab linnawalitsuse sekretariaadist, raekojas, igal äripäewal kella 11—1

Tallinn, 6. okt. 1923. a
Nr. 10949.

Linnapea: **A. Uesson.**
Sekretäär: **R. Münth.**

Piimaühisustele soowitame:

Aurujõuliste piimatalituste sisseseadeid Saksamaa ja Taani wabrikutest:

Ilmakuulsaid „Westfaalia"
kooreiahutajaid, aurujõul ja käsitsi.

Koolsi „Baltic" aurukurbii-nigu piimatalituse sisseseadeid.

Th. Sabroe & Ko. wabriku külmetusmasinaid.

Paul Funke & Ko. wabriku piimaprow. abinõusid

Piimatalituste ja külmetusmajade ehituste plaanid, eelarwed ja sisseseadete eelarwed walmistatakse asjatundlikult ja korralikult wilunud jõudude juhatusel.

Põllumajanduse Keskühisus

„Estonia"

Tallinn, Jaani uulits nr. 6

Wana-Wõidu põllumeeste koolis

algab õpetus 1. novembril s. a.

Kool asub W.-Wõidu mõisas, 5—6 klm. Wiljandist. Kooli wõetakse wastu mõlemist soost õpilast, kes sundusliku algkooli (4 kl.) lõpetanud ja wähemalt 16 a. wanad. Õpemaksu ei wõeta maksta tuleb õpeaasta jooksul (6 kuud) 1200 marka korteri, kütte ja walgustuse eest. Kehwemad õpilased wõiwad ka selleet maksust wabastatud saada. Sisseastumise soowiawalduseg tulewad saata hiljemalt 25. okt. Wiljandi maakonnawalitsuse põllutööosakonnale, kust kooli üle ka lähemaid teateid saab. Kooli mõisas on olemas puhas karjalaut ühes karjaköögiga, sugusigade jaam, suur puuwilja aed, traktor jne.

Maakonnawalitsus.

Tallinna linnawalitsuse ehitus-osakond ostab umbes 1000 puuda

häid kaeru.

Kinnised pakkumised, hindadega franko osakonna ladu, W. Rannawärawi nr. 8, ühes kaera prowiga, kuni 12. okt. s.a. osakonna kantseleisse, Nunne uul. 2 ära anda. Pakkumise kindlustuseks tuleb 10 prots. pakkumise hinnast linnakassasse sissemaksta ja maksukwiitung pakkumise sisseandmisel esitada.

A.-ü. „Ühiselu", Tallinnas, Pikk uul. 42.